

**JIHOČESKÁ UNIVERSITA V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

**Denní péče jako alternativa péče o předškolní děti v
Německu**

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Jana Kouřilová Ph.D.

Vypracovala:
Ljuba Natalie Masset

České Budějovice, 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhadování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 20. června 2013

.....

Ljuba Natalie Masset

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Janě Kouřilové Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a ochotu při vypracování mé bakalářské práce. Dále děkuji své rodině za podporu a trpělivost po dobu trvání mého studia a také zaměstnancům, dětem a rodičům ze všech předškolních zařízení, ve kterých můj výzkum probíhal.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na projekt Denní péče v Německu. Jejím cílem je pokusit se zjistit přínosy a nedostatky v průběhu vzdělávání v Denní péči z pohledu rodičů a pedagogů a dále zjistit, jak se děti v tomto zařízení sociálně začleňují do kolektivu a toto porovnat s dětmi vzdělávajícími se v mateřské škole.

Teoretická část se zaměřuje na problematiku institucionální péče o malé děti a její možnosti a případná rizika, včetně jejich různých podob, a zmiňuje obsah, podmínky a legislativu předškolního vzdělávání v SRN. V této části jsou také obsaženy podmínky vzdělávání v mateřských školách a v zařízeních Denní péče, jakými jsou např. počty dětí ve skupinách nebo spojování dětí do věkově homogenních či heterogenních skupin apod.

V praktické části jsou zpracovány části rozhovorů s pedagogy a rodiči dětí týkající se jejich názorů a spokojenosti se zařízením, které jejich dítě navštěvuje. Pro výzkum byla zvolena metoda pozorování a metoda rozhovoru. Zjištěné informace byly kvalitativně zpracovány. V závěru jsou shrnuty získané poznatky od rodičů a pedagogů.

Klíčová slova: Denní péče, alternativa, předškolní vzdělávání, předškolní děti

ABSTRACT

This thesis focuses on the day care system in Germany. It aims at determining the benefits and shortcomings of teaching processes in day care from the perspective of parents and teachers. It also aims to compare the process of social integration between children educated in day care and children educated in kindergarten.

The theoretical aspect of this thesis focuses on the issues of institutional care of young children, its opportunities, and potential risks, including the various forms this care is carried out. Relevant sections of policies and legislations for preschool education in Germany are discussed in relation to the issues, opportunities and risks identified. Recommended conditions of education in kindergartens and day care facilities are also proposed, including the number of children in groups, or joining the children in age-homogeneous or age-heterogeneous groups.

In the practical section, interviews were carried out with teachers and parents about their views and satisfaction regarding the institution their children attend. Several methodologies were considered, such as interviews and surveys, and interviewing was chosen to obtain deeper insight. The gathered information was qualitatively processed. A short conclusion of findings learned from parents and teachers should be provided.

Keywords: Day care, an alternative, preschool education, preschool children

OBSAH

ÚVOD	7
1 OBSAH PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V SRN	9
1.1 Motorika	9
1.2 Sociální kompetence	10
1.3 Emoční kompetence	10
1.4 Motivace	11
1.5 Jazyk a komunikace	12
1.6 Matematické kompetence	13
1.7 Přírodní vědy	13
1.8 Tvořivostní a zájmové kompetence	14
1.9 Hudba	15
1.10 Zdraví	16
2 PODMÍNKY A LEGISLATIVA PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V SRN.....	17
2.1 Zákonné normy vztahující se k předškolnímu vzdělávání	18
2.2 Platná nařízení vztahující se k předškolnímu vzdělávání	20
2.3 Doporučení vztahující se k předškolnímu vzdělávání	22
3 PODMÍNKY VZDĚLÁVÁNÍ V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH A V ZAŘÍZENÍCH DENNÍ PÉČE V SRN	26
3.1 Počet dětí a jejich složení	26
3.2 Personální podmínky	27
3.3 Kvalifikace osob pracujících s dětmi a koncept zařízení.....	29
3.4 Provozní a prostorové podmínky	29
3.5 Srovnání obou zařízení jako celku	30
4 VÝZKUMNÁ SONDA	33
4.1 Cíl výzkumu	33
4.2 Výzkumný vzorek	33
4.3 Výzkumná metoda	33
4.4 Realizace výzkumu	33
4.5 Pozorování dětí	34
4.6 Rozhovor s pedagogy a rodiči	38
4.7 Hodnocení zařízení rodiči	53
4.8 Diskuze	55
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	60
SEZNAM PŘÍLOH	64

ÚVOD

Téma této bakalářské práce s názvem „Denní péče jako alternativa péče o předškolní děti v Německu“ jsem zvolila z několika důvodů. Jedním z důvodů je to, že žiji v Německu a mám osobní zkušenost jako rodič se zařízením Denní péče i s mateřskou školou. Jako rodič spatřuji v obou zařízeních mnoho výhod. Za velké pozitivum Denní péče považuji nízký počet dětí a individuální přístup pedagoga k dítěti. Pozitiva mateřských škol pak spatřuji v rozsáhlé nabídce vzdělávacích aktivit poskytované vysoce kvalifikovaným personálem. Dalším důvodem volby tématu je snaha o popularizaci alternativních vzdělávacích zařízení předškolního typu (jakým je např. Denní péče) i v České republice a to z důvodů vysokého počtu dětí připadajících na jednoho českého pedagoga¹, což znemožňuje individuální přístup ke každému dítěti, a také z důvodu přeplněnosti českých školek, na jehož základě jsou uplatňována diskriminační pravidla upřednostňující předškoláky při přijímání do předškolních zařízení, s kterými hluboce nesouhlasím.² Dle mého názoru by stát měl vytvořit takové podmínky, aby jakékoli předškolní dítě minimálně od tří let mělo možnost být přijato do předškolního zařízení. Domnívám se, že pravidla upřednostňující předškoláky jsou vůči ostatním dětem nejen diskriminující, ale navíc i často znemožňují rodičům mladších dětí, nejčastěji pak matkám, vrátit se zpět do pracovního procesu, což má za následek i další negativní jevy sociálního charakteru jako např. nezaměstnanost jednoho z rodičů.

Tato bakalářská práce bude rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola se bude zabývat vysvětlením obsahu předškolního vzdělávání v SRN, a to zejména v oblasti motoriky, sociálních a emočních kompetencí, motivace, jazyku a komunikace, matematických kompetencí, přírodních věd, tvořivostních a zájmových kompetencí, hudbě a zdraví.

Druhá kapitola bude věnována podmínkám a legislativě předškolního vzdělávání v SRN. Budou zde uvedeny projekty, zákonné normy, platná nařízení a doporučení

¹ Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání vymezuje, že na jednoho pedagogického pracovníka připadá až 20 dětí z běžných tříd, popř. 12 dětí se zdravotním postižením, tento počet může být výjimečně zvýšen až na 28 dětí z běžných tříd, popř. 23 dětí se zdravotním postižením.

² Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyš. odb. aj. vzdělávání uvádí, že „k předškolnímu vzdělávání se přednostně přijímají děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky.“

související s předškolním vzděláváním ve spolkové zemi Sasko. Pro potřeby této bakalářské práce budou detailně vysvětleny nejvýznamnější informace z těchto dokumentů vztahující se k mateřským školám a zařízením Denní péče.

Třetí kapitola bude obsahovat informace o podmínkách vzdělávání v mateřských školách a v zařízeních Denní péče. Zmíněny budou počty dětí a jejich složení, personální, kvalifikační, provozní a prostorové podmínky a koncepce jednotlivých zařízení. V této kapitole budou oba dva typy těchto předškolních zařízení porovnány jako celek.

Čtvrtá kapitola se bude zabývat samotným výzkumem, jehož cílem je zjistit přínosy a nedostatky v průběhu vzdělávání v Denní péči z pohledu rodičů a pedagogů a dále zjistit, jak se děti v tomto zařízení sociálně začleňují do kolektivu a toto porovnat s dětmi vzdělávajícími se v mateřské škole.

1 OBSAH PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V SRN

Vzhledem k tomu, že systém vzdělávání v SRN je nejednotný (každá spolková země má vlastní systém školství, jehož obsah se v různých oblastech může méně či více výrazně odlišovat od obsahu vzdělávání ostatních spolkových zemí), vznikl v rámci předškolního vzdělávání vzdělávací projekt „KOMPIK“ s cílem vymezit obsah vzdělávání a klíčové dovednosti předškolního dítěte. „KOMPIK“ (Kompetenzen und Interessen von Kinder – Kompetence a zájmy dětí³) uvádí, že hlavní cílem předškolního vzdělávání je osvojení si sociálních, emočních, matematických, tvořivostních a zájmových kompetencí a kompetencí v oblasti motoriky, motivace, jazyka a komunikace, přírodních věd, hudby a zdraví.⁴ Následující kapitoly se budou zabývat obsahem předškolního vzdělávání ve všech jednotlivých oblastech.

1.1 Motorika

Děti objevují svět a chápou svět úměrně svému věku pomocí všech smyslů. Mnoho dovedností si kromě jiného osvojují pohybem. Správný motorický vývoj úzce souvisí s vývojem lidského těla.⁵

Motoriku lze rozlišit jako hrubou a jemnou. Hrubou motorikou rozumíme takové pohyby, při kterých je současně využíváno různých skupin svalů obvykle na více částech lidského těla. V případě dětí se pak nejčastěji jedná o např. běh, chůzi, lezení, skákání, házení a chytání, udržování rovnováhy apod. Aktivity podporující rozvoj hrubé motoriky jsou např. skupinové pohybové hry, při kterých dítě běhá, skáče či se ohýbá. Vhodnými aktivitami na rozvoj hrubé motoriky jsou také míčové hry, při kterých dítě procvičuje držení, chytání, házení, kutálení popř. driblování.

³ Jedná se o překlad autorky práce

⁴ BERTELSMANN STIFTUNG. *Kompik*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.keck-atlas.de/kompik>

⁵ ZIMMER, R. *Bewegung als Motor des Lernens*. Osnabrück: Nifbe, 2012. s.5. ISBN 978-3-943677-01-0

Jemnou motorikou rozumíme koordinaci jednotlivých malých pohybů obvykle jedné části lidského těla, a to především ruky. Aktivity podporující rozvoj jemné motoriky jsou např. malování, skládání či stříhání papíru, hry s kostičkami různých barev i tvarů, samostatné oblékání a samostatné zavazování tkaniček, zapínání knoflíků, obouvání bot, navlékání kuliček na šňůrku, hra s káčou, hry se stavebnicemi a s vhodnými a věku odpovídajícími hračkami obecně.⁶

1.2 Sociální kompetence

Pro dítě v předškolním věku hrají sociální vztahy s rodinou, ostatními dětmi a pedagogickými pracovníky klíčovou roli. Dítěti by měly být vhodné modely chování nejen předřikávány, nýbrž tyto modely by měly být především dodržovány, a to jak v rodině, tak i ve vzdělávacím zařízení, neboť předškolní dítě se učí především nápodobou a je velmi důležité, aby modely chování byly totožné jak v domácím prostředí, tak i v předškolním zařízení.⁷

Velmi důležité je, aby každé dítě mělo individuální péči a získalo během předškolního vzdělávání zdravé sebevědomí a vybuodovalo si dobrý vztah s pedagogem a k předškolnímu zařízení obecně, neboť toto má velký vliv na průběh předškolního vzdělávání dítěte. Dále by v předškolních skupinách měly být příznivé podmínky pro spolupráci a přátelství dětí, dítě by mělo být schopno uspět v kolektivu a obhájit svůj názor a zároveň respektovat společná pravidla a podřídit se jim.⁸

1.3 Emoční kompetence

Nejdůležitějším obdobím pro emoční rozvoj je právě rané dětství. Děti se v tomto věku musí mnohému naučit, je pro ně důležité osvojit si nejen neverbální

⁶ BERTELSMANN STIFTUNG. *Motorik*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.keck-atlas.de/kompik/entwicklungsbereiche/motorik/ueberblick.html>

⁷ AHNERT, L. *Entwicklungspsychologische Aspekte der Erziehung, Bildung und Betreuung von Kleinkindern*. Düsseldorf: Landtag NRW, 2007. s. 16.

⁸ BERTELSMANN STIFTUNG. *Soziale Kompetenz*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.keck-atlas.de/kompik/entwicklungsbereiche/soziale-kompetenzen/ueberblick.html>

vyjádření svých pocitů, nýbrž především vyjádřit své pocity i verbálně, mít porozumění pro pocity své i ostatních a naučit se regulovat projevy svých emocí a také být schopny soucítit s ostatními. V rámci verbálního vyjádření emocí by dítě mělo být úměrně svému věku schopno popsat, jak se cítí a říci proč tomu tak je a mělo by také dokázat popsat, jak se cítí ostatní, popř. proč tomu může být.⁹

Vhodnou aktivitou pro rozvoj vyjadřovacích schopností je např. ranní kruh. Děti se postupem času učí regulovat své emoce, tedy jakým způsobem lze např. projevit vztek či nesouhlas a jak se přenést přes neúspěch či nespokojenost a jakým způsobem se zklidnit, pokud dojde k nějaké kolizi. Vhodnými aktivitami pro podporu regulace emočních kompetencí jsou diskuze s dítětem ve vhodných situacích. Je důležité s ním hovořit, jak se cítí a proč, popř. co by mu mohlo pomoci. Pokud je dítě smutné, projevit se vůči němu empaticky a tolerantně, protože jedině tak se samotné dítě může naučit empatii – pokud se mu jí od ostatních dostává.¹⁰

1.4 Motivace

Motivace je přirozenou vlastností dětí předškolního věku. Motivaci lze dělit jako vnitřní a vnější. Vnitřní motivace je ta, kterou vyvíjí dítě samo od sebe, lze ji pozorovat právě ve chvílích, kdy se dítě snaží naučit něco nového či dokončit pro něj obtížný úkol. Vnější motivace je ta, kterou okolí na dítě působí, avšak v tomto případě nelze vždy hovořit jen o přínosu. Vnější motivace totiž lze dělit jako pozitivní a negativní. Pozitivní motivací rozumíme podporu dítěte a snahu o vytváření pozitivního vztahu dítěte k určitým hodnotám či činnostem, zatímco negativní motivací rozumíme nátlakové ovlivňování dítěte k určitému chování. Jedná se tedy např. o využívání zákazů, obvykle v kombinaci s výhrůžkou trestem či o manipulaci dítětem nebo o citové vydírání.¹¹

⁹ PETERMANN, F. a S. WIEDEBUSCH. *Emotionale Kompetenz bei Kindern*. Göttingen: Hogrefe, 2003. s. 11. ISBN 978-3-8017-2200-5.

¹⁰ BERTELSMANN STIFTUNG. *Emotionale Kompetenz*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.keck-atlas.de/kompik/entwicklungsbereiche/emotionale-kompetenzen/ueberblick.html>

¹¹ BRANDSTÄTTER, V. a H. JÜRGEN. *Handbuch der Allgemeinen Psychologie – Motivation und Emotion*. Göttingen: Hogrefe, 2009. s. 277-282. ISBN 978-3-8409-1845-2

Motivaci dítěte lze dobře pozorovat v situacích, kdy se seznamuje s novými věcmi či situacemi, v takovýchto momentech by si měl pedagog pokládat otázku: Zajímá se dítě o tuto věc či činnost opravdově a hluboce? Je to pro něj přínosné? Pokud již dítě projeví větší motivaci, projevuje se pak v dané činnosti sebevědomě a věří si? Projevuje svůj zájem samostatně či s ostatními, případně potřebuje podporu pedagoga? V souvislosti s motivací by měl pedagog dbát na rozvoj vlastností dítěte, jakými jsou koncentrace, výdrž, přesnost, důslednost či samostatnost a měl by si všímat, zda dítě má samo od sebe dostatečnou motivaci na objevování nových věcí, snadno se nechá odradit počátečním neúspěchem, zda dokončí činnosti, které začalo, dokáže se na činnosti soustředit, vydrží i u méně zajímavých činností, dokáže odhadnout své síly a stanovit si reálný cíl apod.¹²

1.5 Jazyk a komunikace

Jazykové a komunikační dovednosti dítěte jsou klíčovým prostředkem dorozumění se s okolím. Největší rozvoj slovní zásoby probíhá právě v předškolním věku, z tohoto důvodu je třeba mu věnovat velkou pozornost.¹³ Na růst slovní zásoby má výrazný vliv i předškolní zařízení, neboť v různých rodinách je odlišná úroveň podpory jazykových dovedností dítěte. Přitom jazykové a komunikační schopnosti ovlivňují i celkový vývoj dítěte, a to především v kognitivní, sociální a emoční oblasti.¹⁴

Konkrétními příklady, jak lze dítě podporovat v jeho jazykových a komunikačních schopnostech, jsou dostatečný sociální kontakt s vrstevníky a dostatečná a kvalitní oboustranná komunikace s dítětem, utváření situací, ve kterých či ke kterým se dítě může úměrně svému věku vyjadřovat, dotazování se dítěte a rovněž poskytnutí prostoru pro jeho dotazy, v případě dotazu dítěte poskytnutí kvalitní a pro něj smysluplné odpovědi, nenucení dítěte do mluvení, hovoření s dítětem spisovným

¹² BERTELSMANN STIFTUNG. *Motivation*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.keck-atlas.de/kompik/entwicklungsbereiche/motivation/ueberblick.html>

¹³ KULTUSMINISTERKONFERENZ. *Zusammenfassende Darstellung der laufenden und geplanten Maßnahmen in den Ländern*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.kmk.org/fileadmin/pdf/PresseUndAktuelles/2002/massnahmen.pdf>

¹⁴ FUCHS, R. a C. SIEBERS. *Sprachförderung von Anfang an*. Köln: Sozialpädagogisches Institut NRW, 2002. s. 27-48. ISBN 3-926828-81-1

jazykem, předčítání pohádek a jejich následný rozbor s dítětem, společné prohlížení obrázkových knížek a leporel, zapojování aktivit a her, při kterých děti rozvíjí svou jazykovou zásobu.¹⁵

1.6 Matematické kompetence

Již předškolní dítě se seznamuje se základy matematiky, s tzv. předmatematickými představami. Matematické kompetence získané v předškolním věku mají vliv na pozdější školní úspěšnost v matematice. Přitom je velmi důležité, aby pedagog k předškolnímu dítěti přistupoval individuálně, neboť každé dítě má jinou úroveň znalostí a dovedností.¹⁶

Do matematických kompetencí řadíme schopnosti jako třídění a klasifikace, přiřazování a určení formy, elementární počítání a rozeznání počtu a číslic. Pedagog může podporovat rozvoj matematických kompetencí během celého dne a to zejména zdůrazněním souvislostí matematiky v běžných denních situacích (např. deset sušenek, první dítě v řadě, krátká tužka apod.).¹⁷

1.7 Přírodní vědy

Již předškolní děti zpravidla projevují zájem o objekty ve svém okolí, ať už se jedná o fenomény živé nebo neživé přírody.¹⁸ O těchto objektech či skutečnostech si utvoří určité představy, s kterými dále pracují, objevují a porovnávají souvislosti, provádějí experimenty. Díky vhodně zvoleným vzdělávacím aktivitám v předškolním zařízení lze zájem dítěte o přírodní vědy úměrně jeho věku podpořit. Takovými aktivitami jsou např.:

¹⁵ BERTELSMANN STIFTUNG. *Sprache und frühe Literacy*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.keck-atlas.de/kompik/entwicklungsbereiche/sprache-und-fruehe-literacy/ueberblick.html>

¹⁶ HEINZE, A. a M. GRÜSSING, M. *Mathematiklernen vom Kindergarten bis zum Studium*. Münster: Waxmann, 2009. s. 26-29. ISBN 978-3-8309-2188-2.

¹⁷ BERTELSMANN STIFTUNG. *Mathematik*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.keck-atlas.de/kompik/entwicklungsbereiche/mathematik/ueberblick.html>

¹⁸ NENTWIG, P. a S. SCHANZE. *Es ist nie zu frueh*. Münster: Waxmann, 2006. s. 11. ISBN 978-3-8309-1750-2.

- Objevování přírody (užívání přírodnin během pracovních či výtvarných činností, změny počasí a ročních období, zalévání květin, pozorování ptactva na zahrádce atd.)
- Experimenty (pokusy s magnety, s vodou atd.)
- Projekty (např. téma počasí – pravidelné měření venkovní teploty, pozorování směru větru, informovanost o varu a tání vody)¹⁹

1.8 Tvořivostní a zájmové kompetence

Tvořivost je jedním z nejdůležitějších prostředků vyjádření potřeb předškolního dítěte.²⁰ Kreativní aktivity zpravidla vycházejí z potřeby samotného dítěte a ne z podnětu pedagoga, proto je nanejvýš důležité dítě v takovýchto aktivitách podporovat a poskytnout dostatečný prostor pro jejich realizaci, navíc pomocí takových aktivit lze dítěti zcela přirozeným způsobem zprostředkovat vzdělávací obsah. Jedním z nejčastějších projevů dětské tvořivosti je dětská malba, a proto by ji také z pedagogického hlediska měla být věnována značná pozornost. Malba tříletého dítěte obvykle tvoří čmáranici, při které dítě pohybuje rukou sem a tam a kombinuje obvykle náhodným výběrem barvy. Konkrétní objekty malby nejsou zřetelné. Postupem času lze pozorovat první zjednodušené objekty, lidská postava je obvykle znázorněna jako „hlavonožec“. Od čtvrtého roku je dítě schopno malbu organizovat, volba barev a prezentace tvarů více odpovídají realitě, dítě je schopno do jedné malby znázornit více souvislostí a malba je detailnější. Od zhruba pátého roku je dítě schopno vytvořit poměrně detailní a barvou realitě odpovídající malbu. Velmi důležitý je kromě samotné tvořivosti vztah dítěte k umění a jeho projevům. Dítěti by měla být poskytnuta možnost seznámit se s uměním či ho vytvářet pomocí nejlépe speciálních vzdělávacích nabídek či projektů. To do budoucna nejen pomáhá vytvářet pozitivní vztah k projevům umění, ale zároveň i nastiňuje existenci různého umění a jeho projevů a tudíž podporuje respekt

¹⁹ TEXTOR, M. *Naturwissenschaftliche Bildung im Kindergarten*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.kindergartenpaedagogik.de/1238.html>

²⁰ DÜNCKER, L. a G. LIEBER, N. NEUSS, B. UHLIG. *Bildung in der Kindheit. Das Handbuch zum Lernen in Kindergarten und Grundschule*. Seelze: Kallmeyer-Klett, 2009. s.174. ISBN 978-3-7800-1048-3.

k jinému vkusu či názoru než má samotné dítě. Dítě by také mělo mít možnost vyjadřovat se k umění ve svém okolí a pedagog by ho měl v jeho snažení podporovat.²¹

1.9 Hudba

Předškolní zařízení zpravidla hraje důležitou hru v rozvoji hudebních kompetencí dítěte a z tohoto důvodu má hudba své místo ve vzdělávacích plánech pro předškolní zařízení.²²

Hudba obvykle patří k jedné z prvních sociální zkušeností dítěte (kontakt s rodiči v podobě ukolébavek, kontakt s vrstevníky a pedagogy v předškolním zařízení v podobě zpěvu či hudebních her). Dítě tak již v raném věku poznává, že různé objekty jsou spojeny s různými zvuky, a to jak v případě obyčejných předmětů (zaklapnutí dveří, tekoucí voda, klepání lžičky o stůl), tak i hudebních nástrojů. Účinky hudby na předškolní dítě jsou zpravidla velmi blahodárné, dítě obvykle projevuje pozitivní emoce jako je radost často doprovázená spontánním tancem či pohybem a snahou o její samostatnou reprodukci či improvizaci. Kromě jiného má hudba pozitivní dopad i na celkový vývoj dítěte. Příkladem toho může být tanec, při kterém dítě uplatní pohybové schopnosti a podpoří rozvoj hrubé motoriky, při společném zpěvu uplatní některé sociální schopnosti jako kooperace, při zpěvu či rýmech doprovázených vytleskáváním uplatní jazykové a hudební schopnosti a podpoří jemnou motoriku. Podpořit rozvoj hudebních schopností předškolního dítěte může pedagog např. pravidelným začleňováním hudby i do jinak běžných činností, umožněním pohybové činnosti doprovázené hudbou, seznámením s různými hudebními nástroji a poskytnutím dostatečného prostoru pro kontakt a experimentování s nimi (hlasitost, melodie, rytmus), společným zpěvem či předzpíváním dítěti.²³

²¹BERTELSMANN STIFTUNG. *Bilderisches Gestalten*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.keck-atlas.de/kompik/entwicklungsbereiche/bildnerisches-gestalten/ueberblick.html>

²² MINISTERIUM FÜR KULTUS, JUGEND UND SPORT. *Orientierungsplan für Bildung und Erziehung für die baden-württembergischen Kindergärten. Pilotphase*. Weinheim: Beltz, 2006. s. 84. ISBN 978-3-407-56338-5.

²³ BERTELSMANN STIFTUNG. *Musik*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.keck-atlas.de/kompik/entwicklungsbereiche/musik/ueberblick.html>

1.10 Zdraví

Tělesné a psychické zdraví dítěte je jednou z hlavních podmínek pro správný a všestranný rozvoj dítěte. Při čemž nelze hovořit jen o absenci nemoci, nýbrž o dlouhodobém procesu v biologickém, psychickém a sociálním vývoji dítěte, během kterého si dítě osvojí takové znalosti, dovednosti či návyky, které jeho zdravý všestranný vývoj podpoří jako např. osvojení a dodržování pravidel zdravého stravování, dostatek pohybových aktivit, pravidelný spánek a dostatečná osobní hygiena.²⁴

²⁴ BAYERISCHES STAATSMINISTERIUM FÜR ARBEIT UND SOZIALORDNUNG, FAMILIE UND FRAUEN, STAATSINSTITUT FÜR FRÜHPÄDAGOGIK. *Der Bayerische Bildungs- und Erziehungsplan*. Weinheim: Beltz, 2006. s. 372-374. ISBN 3-407-56264-0.

2 PODMÍNKY A LEGISLATIVA PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V SRN

Vzhledem k tomu, že vzdělávání v Německu není řízeno centrálně, nýbrž samotnými spolkovými vládami, liší se velmi výrazně obsah vzdělávání ve všech jeho stupních. Vzdělávání ve všech spolkových zemích se shoduje jen v nejhrubším rámci (uznávání dosaženého vzdělání, délka povinné školní docházky, zajištění propojení a návaznosti ve všech stupních vzdělávání atp.), jednotlivé zemské orgány a úřady jsou pak zodpovědné za formu, obsah a podmínky vzdělávání např. pomocí tvorby legislativních norem, vzdělávacích plánů či vzdělávacích projektů. Společným jevem ve všech spolkových zemích je nárok dítěte na umístění v předškolním zařízení od minimálně jednoho roku věku dítěte, dále zpoplatnění předškolního vzdělávání (výši poplatků určují úřady či zřizovatelé, obvykle je stanovena na základě doby, kterou dítě v zařízení tráví, suma ale může být zčásti či zcela prominuta vzhledem k finančním či sociálním podmínkám rodiny dítěte), existence různých zřizovatelů škol a to státních a nestátních.

Zatímco v západních zemích jsou zřizovatelé zejména nestátního charakteru, ve východních zemích převažují především státní zřizovatelé. Mezi státní zřizovatele patří např. obce nebo veřejně prospěšná sdružení, která zajišťují jak ekonomický, tak i právní dohled nad předškolním zařízením. Nestátní zřizovatelé se od státních liší zdrojem financování, z části čerpají také z veřejných financí jako obce, ale zároveň získávají finanční prostředky i z jiných zdrojů, na příklad pomocí sponzorských darů, sbírek, poplatků od účastníků apod. Nejčastějšími nestátními zřizovateli jsou zejména církve a religiozní sdružení, Červený kříž, diakonie, charity, SOS dětské vesničky či rodičovské iniciativy. Na základě existence těchto různých druhů zřizovatelů panuje snaha o určité celonárodní srovnání a podporu rozvoje kvality zřizovatelů, kterými se zabývá vzdělávací projekt „Steuerung von Trägerqualität durch Evaluation“ vedený Státním institutem rané pedagogiky (Staatsinstitut für Frühpädagogik). Tento projekt uvádí následující oblasti rozvoje kvality zřizovatelů:

- Organizace a rozvoj služeb
- Koncept a jeho vývoj

- Management kvality
- Personální management
- Finanční management
- Orientace na rodinu a zapojení rodičů
- Kooperace s jinými zařízeními
- Analýza potřeb a tomu odpovídající plánování nabídky služeb
- Prezentace zařízení na veřejnosti
- Stavební a věcné podmínky²⁵

Dalším projektem, který se zabývá péčí, výchovou a vzděláváním předškolních dětí na národní úrovni je projekt NUBBEK ("Nationale Untersuchung der Bildung, Betreuung und Erziehung junger Kinder), který je rovněž veden Státním institutem rané pedagogiky.²⁶

Z důvodu výše uvedených rozdílů v předškolním vzdělávání v různých spolkových zemích, budou dále v této bakalářské práci uvedeny pouze dokumenty, zákony či normy, platné pro spolkovou zemi Sasko, ve které byla provedena výzkumná sonda v předškolních zařízeních (viz praktická část).

2.1 Zákonné normy vztahující se k předškolnímu vzdělávání

V oblasti předškolního vzdělávání jsou v Sasku platné zejména následující zákony:

- Ahtes Buch Sozialgesetzbuch – Kinder- und Jugendhilfe (SGB VIII)

Tento velice obsáhlý zákon lze považovat za ekvivalent zákona o sociálně právní ochraně dětí v ČR. Zmíněny tedy budou jen části tohoto zákona související s předškolním vzděláváním.

²⁵ IFP BAYERN. *Steuerung von Trägerqualität durch Evaluation*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.ifp.bayern.de/projekte/laufende/informationentq.html>

²⁶ NUBBEK. *Nationale Untersuchung zur Bildung, Betreuung und Erziehung in der frühen Kindheit*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.nubbek.de>

Tento zákon definuje zařízení Denní péče, jako zařízení, ve kterém se děti část dne či celodenně sdružují a jsou zde zpravidla skupinově podporovány ve vývoji k tomu způsobilou osobou. Vývoj dítěte by měl směřovat k rozvoji samostatné a všestranně rozvinuté osobnosti. Dále má toto zařízení sloužit jako podpora rodičům při výchově dítěte a má za úkol výchovu, vzdělávání a péči o dítě v rámci jeho sociálního, tělesného a duševního vývoje z ohledem na jeho věk, stupeň vývoje, jazykové a další schopnosti, etnickou příslušnost a dále na jeho potřeby a zájmy.

Podpora vývoje v zařízení Denní péče musí být poskytována k tomu způsobilou osobou. Tato způsobilost vyžaduje vyrovnanou, kompetentní, všestrannou, spolupráce schopnou osobnost. Tato osoba rovněž musí splňovat podmínky v oblasti hlubokých znalostí nutných pro poskytování péče o dítě podložené získanou kvalifikací či jiným přesvědčivým způsobem a má nárok na odpovídající ohodnocení poskytovaných služeb a dále na úhradu výdajů za povinná pojištění – pojištění odpovědnosti a na poloviční úhradu výdajů za zdravotní a důchodové pojištění. Zařízení Denní péče musí být v tomu vhodných prostorách odpovídajících potřebám dítěte.

Zákon dále uvádí, že dítě mladší jednoho roku má nárok na péči v zařízení Denní péče, pokud jsou jeho oba rodiče zaměstnaní či hledající práci, studující či pokud je jeho rodič samoživitel. Každé dítě od plně ukončeného prvního roku má nárok na péči v předškolním zařízení a to až do nástupu do školy. Úřady jsou povinny každému dítěti toto místo poskytnout, úřady (a zřizovatelé) jsou rovněž povinny informovat rodiče dítěte o službách a nabídce volných míst v zařízeních spadajících do okolí bydliště dítěte. Dále jsou povinny informovat rodiče o rozdílech v pedagogických koncepcích jednotlivých zařízení a poskytnout radu při výběru zařízení.

Zákon upravuje podmínky k získání povolení potřebného k provozu zařízení Denní péče. Provozní osoba musí mít vhodné prostory odpovídající potřebám dítěte a musí být způsobilá, rovněž musí splňovat podmínky v oblasti hlubokých znalostí nutných pro poskytování péče o dítě podložené získanou kvalifikací či jiným přesvědčivým způsobem.²⁷

²⁷ BUNDESMINISTERIUM DER JUSTIZ. *Sozialgesetzbuch - Achtes Buch - Kinder- und Jugendhilfe*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: http://www.gesetze-im-internet.de/sgb_8/

- Sächsisches Gesetz zur Förderung von Kindern in Tageseinrichtungen

Tento zákon upravuje podporu dětí v předškolních zařízeních a stanovuje personální podmínky v různých typech vzdělávacích zařízení. Zpravidla platí, že jeden pedagog připadá na max. šest dětí od jednoho do tří let věku nebo na max. 13 dětí ve věku od tří let až do nástupu do školy.²⁸

2.2 Platná nařízení vztahující se k předškolnímu vzdělávání

V oblasti předškolního vzdělávání jsou v Sasku platné zejména následující nařízení:

- Sächsische Qualifikations- und Fortbildungsverordnung pädagogischer Fachkräfte

Toto nařízení upravuje kvalifikaci a další vzdělávání pedagogů. Pro výkon zaměstnání s předškolními dětmi je třeba mít ukončené střední odborné či vysokoškolské vzdělání jako vychovatel, speciální pedagog, sociální pedagog či sociální pracovník. Pro výkon zaměstnání s předškolními dětmi s postižením je třeba mít ukončené střední odborné či vysokoškolské vzdělání jako speciální pedagog či pečovatel či vychovatel, sociální pedagog nebo sociální pracovník s doplňkovou kvalifikací v oblasti speciální pedagogiky. Ostatní osoby, které toto ukončené vzdělání nemají, mohou být považovány za pedagogické zaměstnance, pokud se účastní dalšího vzdělávání a v průběhu maximálně pěti let jednu z výše uvedených kvalifikací získají.

Nařízení dále upravuje kvalifikaci osob, které jsou zaměstnány v zařízeních Denní péče. Tyto osoby mohou mít kvalifikaci odpovídající pedagogickým pracovníkům, nebo jsou proškoleny („Fortbildung von Tagespflegepersonen“) k výkonu profese, nebo absolvovaly přípravný kurz a v průběhu tří let úspěšně absolvují navazující prohlubující vzdělávací kurz.

²⁸ SÄCHSISCHE STAATSKANZLEI. *Sächsisches Gesetz zur Förderung von Kindern in Tageseinrichtungen*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.revosax.sachsen.de/Details.do?sid=4311015048195>

Nařízení také upravuje další vzdělávání pedagogů a osob, které jsou zaměstnány v zařízeních Denní péče. Pedagogičtí pracovníci jsou povinni účastnit se různých forem dalšího vzdělávání v rozsahu minimálně 40 hodin ročně, zaměstnanci Denní péče v rozsahu minimálně 20 hodin ročně.²⁹

- Sächsische Integrationsverordnung

Toto nařízení upravuje podmínky vzdělávání postižených či postižením ohrožených dětí a to zejména v oblastech přijetí dítěte do zařízení, podpory jeho rozvoje, určení maximálního možného počtu a složení dětí ve skupině, personálních podmínek a kooperace s jinými institucemi, prostorových podmínek a podmínek zařízení a spolupráce s rodiči.³⁰

- Sächsische Kindertageseinrichtungen-Finanzierungsverordnung

Toto nařízení upravuje pravidla a podmínky financování předškolního vzdělávání v Sasku.³¹

- Verordnung über Kindertageseinrichtungen im sorbischen Siedlungsgebiet

Toto nařízení upravuje podmínky předškolního vzdělávání v Sasku v oblastech osídlení Lužických Srbů.³²

²⁹ SÄCHSISCHE STAATSKANZLEI. *Verordnung des Sächsischen Staatsministeriums für Kultus und Sport über die Anforderungen an die Qualifikation und Fortbildung der pädagogischen Fachkräfte in Kindertageseinrichtungen, der Kindertagespflegepersonen und der Fachberater.* [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.revosax.sachsen.de/Details.do?sid=6568114047816&jlink=a1>

³⁰ SÄCHSISCHE STAATSKANZLEI. *Verordnung des Sächsischen Staatsministeriums für Kultus zur Integration von behinderten und von Behinderung bedrohten Kindern in Tageseinrichtungen.* [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.revosax.sachsen.de/Details.do?sid=3888414056253>

³¹ SÄCHSISCHE STAATSKANZLEI. *Verordnung des Sächsischen Staatsministeriums für Kultus zur Finanzierung von Kindertageseinrichtungen und Kindertagespflege.* [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.revosax.sachsen.de/Details.do?sid=3221015796455&jlink=a2>

³² SÄCHSISCHE STAATSKANZLEI. *Verordnung des Sächsischen Staatsministeriums für Kultus zur Förderung der sorbischen Sprache und Kultur in Kindertageseinrichtungen.* [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.revosax.sachsen.de/Details.do?sid=4658315794510>

2.3 Doporučení vztahující se k předškolnímu vzdělávání

V oblasti předškolního vzdělávání jsou v Sasku platné zejména následující doporučení:

- Empfehlungen zu den räumlichen Anforderungen an Kindertageseinrichtungen

Toto doporučení se vztahuje k prostorovým podmínkám předškolních zařízení jako např. umístění a hlučnost v okolí zařízení, osvětlení a teplota vnitřních prostor, vybavení vnitřních prostor apod.³³

- Empfehlungen des Landesjugendamts zur Kindertagespflege in Sachsen

Toto doporučení se vztahuje k zařízením Denní péče v Sasku, Denní péči označuje jako významnou alternativu péče o předškolní dítě, zejména pak o dítě mladší tří let. Specifika této alternativy spočívají v nízkém počtu dětí (maximální počet na zařízení je pět dětí), zachování rodinného charakteru a velmi individuálním přístupu ke každému dítěti. Denní péče by měla na vzdělávání a výchovu dítěte v souvislosti s rodinou navazovat a dále by ji měla podporovat a doplňovat. Denní péče sloužila původně jako doplňková forma péče o předškolní dítě, a to zejména v případech, kdy rodičům nevyhovovala otevírací doba v mateřských školách. Postupem času vyvstala otázka, zda je vhodné předškolní dítě vzdělávat ve dvou různých institucích a zda by tedy nebylo lepší vytvořit dítěti takové podmínky, aby se mohlo vzdělávat v pouze jedné instituci, která by byla vůči rodičům flexibilnější a vůči dítěti individuálnější než mateřská škola. Pokud tedy rodiče projeví o to zájem, měla by města či obce rodičům zprostředkovat místo v zařízení Denní péče, a to i v případě, že by dítě mohlo být z kapacitních důvodů umístěno v mateřské škole. Denní péči lze dělit dle místa, kde je provozována a to může být v prostorách obydlí osoby, která ji provozuje nebo v jiných prostorách k tomu určených. V případě, že je Denní péče provozována v prostorách obydlí, je třeba povolení od Úřadu péče o mládež (Jugendamt), v případě jiných k tomu určených prostor je třeba kromě výše zmíněného povolení také souhlas obce, ve které

³³ SÄCHSISCHE KITA-BILDUNGSSERVER. *Empfehlung zu den räumlichen Anforderungen an Kindertageseinrichtungen*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.kita-bildungsserver.de/downloads/download-starten/?did=871>

by se mělo zařízení nacházet. Rozsah péče o dítě je upraven smlouvou, která zpravidla obsahuje:

1. Nástup dítěte do zařízení, průběh adaptační fáze a rozsah docházky dítěte do zařízení
2. Vzdělávací a výchovné cíle
3. Financování a způsob platby
4. Dohodu o péči během dovolené a během povinného dalšího vzdělávání osoby provozující zařízení (provozní osoba je povinna oznámit s dostatečným předstihem plánované doby, kdy je zařízení zavřeno)
5. Dohodu pro případy neočekávaných situací zabraňující provozující osobě péči o dítě (místní úřady jsou v takovém případě povinny zajistit dítěti umístění v jiném předškolním zařízení)
6. Dohodu pro případ onemocnění či úrazu dítěte
7. Slib mlčenlivosti rodičů a provozní osoby
8. Podmínky vypovězení smlouvy
9. Podmínky související s ručením a pojištěním

Pro poskytování služeb Denní péče je třeba, aby osoba byla způsobilá, tuto způsobilost lze dělit do tří základních oblastí. Pro získání povolení k poskytování služeb Denní péče je třeba, aby dotyčná osoba byla způsobilá ve všech třech oblastech, a to v oblasti osobnostní, zdravotní a odborné.

Osobnostní způsobilostí se rozumí:

1. Celková stabilní životní situace
2. Spolehlivost, flexibilita a schopnost zvládat zátěž
3. Schopnost kvalitní výchovy a pozitivní, citlivý vztah k dětem
4. Zřetelný zájem o děti
5. Dobré vyjadřovací a kognitivní schopnosti
6. Schopnost rozpoznat a vyhovět individuálním potřebám dítěte
7. Ochota a schopnost spolupráce s rodiči
8. Tolerance k různým životním stylům
9. Zvládání konfliktů
10. Schopnost sebereflexe

11. Ochota a schopnost přípravy kvalitní a zdravé stravy
12. Ochota a schopnost spolupráce s místními úřady
13. Ochota ke zvyšování kvalifikace (účastí na vzdělávacích kurzech, výměnou zkušeností s jinými osobami poskytujícími Denní péči apod.)
14. Přehled v odborné literatuře
15. Čistý trestní rejstřík

Zdravotní způsobilostí se rozumí:

1. Absence nemocí, při kterých platí zákaz styku osoby s potravinami
2. Poučení osoby o nemocích, o způsobech nebezpečí nákazy a o zákazu činnosti v případě onemocnění či podezření na onemocnění

Odbornou způsobilostí se rozumí:

1. Kvalifikace osoby
2. Úspěšné absolvování kurzu první pomoci
3. Dostatečné znalosti speciální pedagogiky, pokud osoba má v péči dítě s postižením či postižením ohrožené

Pro zajištění kvalitního plnění vzdělávací a výchovné funkce zpracovává provozní osoba pedagogickou koncepci obsahující vzdělávací plán, tuto koncepci pak předkládá ke schválení příslušnému úřadu. Součástí této koncepce jsou zpravidla:

1. Rámcové podmínky dotyčného zařízení Denní péče
2. Provozní doba
3. Případy, kdy je nutné provozní osobu zastoupit
4. Adaptační fáze dítěte
5. Zdraví a strava
6. Možné příklady průběhu dne v zařízení
7. Cíle a formy spolupráce s rodiči
8. Spolupráce s ostatními institucemi
9. Zajištění kvality (reflexe, hodnocení a zdokonalování vlastního pracovního výkonu)

Zařízení by mělo mít dostatečně velké, hygienické a bezpečné prostory s kvalitním herním vybavením odpovídajícím potřebám dítěte. Prostorové podmínky v

zařízení musí být schváleny místními úřady, přičemž je kladen důraz na zachování rodinného prostředí a individuálních podmínek pro každé dítě, což je pro Denní péči typický znak a úřad by k tomu měl přihlédnout.³⁴

³⁴ SÄCHSISCHES STAATSMINISTERIUM FÜR SOZIALES UND VERBRAUCHERSCHUTZ LANDESJUGENDAMT. *Empfehlung des Landesjugendamtes Sachsen zu Leistungen der Jugendhilfe in Form von Kindertagespflege - 2. Fortschreibung*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: http://www.kita.sachsen.de/download/download_smk/empfehlung_kindertagespflege_2009.pdf

3 PODMÍNKY VZDĚLÁVÁNÍ V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH A V ZAŘÍZENÍCH DENNÍ PÉČE V SRN

3.1 Počet dětí a jejich složení

V případě mateřské školy i zařízení Denní péče se jedná o státem podporované a uznávané formy předškolního vzdělávání. Finanční nároky spojené s předškolním vzděláváním jsou pro rodiče zpravidla srovnatelné v případě mateřské školy i Denní péče. Rodiče tedy zpravidla mají možnost výběru na základě konceptu či provozních podmínek dotyčného zařízení. Nelze jednoznačně říci, které ze zařízení je lepší, neboť každé z nich má své výhody i svá negativa a to jak pro dítě, tak i pro jeho rodiče. Velkou výhodou Denní péče je individuální přístup k dítěti v takové míře, kterou mu klasická mateřská škola nemůže poskytnout. Tento individuální přístup je podmíněn nízkým počtem dětí, Denní péče totiž smí být poskytována maximálně pěti dětem ve věku obvykle od jednoho roku až do šesti let nebo do vstupu do školy, zatímco v mateřské škole na jednoho pedagoga připadá šest dětí mladších tří let nebo třináct předškolních dětí starších tří let. V Denní péči je tedy skupina dětí věkově heterogenní, zatímco v mateřských školách jsou děti zpravidla děleny dle jejich věku. Pozitivem skupiny dětí odlišného věku v Denní péči může být kromě zachování rodinného modelu např. možnost učení se prosociálnímu chování, kdy starší děti pomáhají mladším a starají se o ně, a zároveň možnost mladších dětí učit se od starších pomocí nápodoby, negativem může být vysoká náročnost skloubení péče a potřeb všech členů věkově heterogenní skupiny a riziko upřednostňování potřeb některých dětí (např. mladších před staršími). Pozitivem věkově homogenní skupiny v mateřské škole pak může být zhruba stejná vývojová úroveň všech dětí a tedy i možnost snazší volby vhodných vzdělávacích aktivit pro všechny děti.

3.2 Personální podmínky

V praxi je v mateřských školách obvyklé (nikoliv však pravidlem), že děti mladších tří let je ve skupině dvanáct - k dispozici jim jsou dva pedagogové a předškolních dětí starších tří let je ve skupině 26 a k dispozici jim jsou rovněž dva pedagogové. Kromě ředitele a pedagogů bývá v mateřské škole zaměstnáván i další personál jako např. uklízečka či kuchařka³⁵. Některé děti mohou být vysokým počtem ostatních dětí a střídajícím se personálem stresovány. Naopak v případě Denní péče toto riziko nehrozí, neboť si dítě vytváří pevnou vazbu jen s jednou osobou, která mu může v nejrůznějších případech (např. handicap, rodinné problémy) být oporou, ale i to s sebou přináší rizika, například v podobě přílišné citové závislosti dítěte na této osobě či špatný přístup této osoby k dítěti či k situaci, ve které se dítě právě nachází.

Vzhledem k tomu, že je Denní péče nejčastěji poskytována v obydlí osoby, která ji poskytuje, a k tomu, že tato osoba poskytuje tyto služby výhradně sama, může docházet v porovnání s mateřskou školou k horšímu popř. lepšímu poskytování služeb. Příkladem toho může být podávání obědů. Kvalita oběda v mateřské škole by měla být zaručena kvalifikací toho, kdo ji připravoval, tedy kuchaře - osoby, která je plně kvalifikována připravovat plnohodnotná, zdravá a chutná jídla, zatímco oběd v Denní péči nepřipravuje nikdo se zvláštní kvalifikací pro přípravu jídel, setkáváme se tedy s rizikem, že oběd nebude zdravý a pro dítě vyvážený. Toto riziko by mělo být eliminováno poučením (viz. zdravotní způsobilost) a pravidelným proškolením osoby, která Denní péči poskytuje. Avšak velkým pozitivem oběda v Denní péči je jeho samotná příprava, neboť jídlo nepřipravuje někdo cizí (kuchařka, či dodávací služba), nýbrž děti společně s osobou poskytující Denní péči, je tedy zcela zachován rodinný model (společná příprava a konzumace jídla, uklízení a umytí špinavého nádobí) a děti získávají návyky, dovednosti a znalosti spojené s přípravou jídel a starostí o domácnost, zvyšují si tím své sebevědomí, samostatnost a zodpovědnost, zatímco v mateřské škole děti jídlo dostanou uvařené a nádobí obvykle pouze odevzdají na k tomu určené místo a někdo jiný je za ně umyje a děti si tedy tyto návyky, dovednosti a znalosti neosvojí.

³⁵ avšak většina mateřských škol si nechává čerstvě připravené jídlo dovážet

Dalším příkladem mohou být doplňkové vzdělávací aktivity jako např. hudební, sportovní či jazykový kroužek nabízené mateřskou školou či Denním zařízením. V mateřské škole tyto aktivity obvykle poskytují různí pedagogové pouze v době k tomu určené (např. jednou týdně), zatímco v Denní péči jen jedna osoba a tedy nabídka těchto aktivit je zpravidla omezenější než v mateřské škole, ale naproti tomu může být poskytována v různé době a různé intenzitě dle přání a potřeb dětí, což v MŠ zpravidla možné není.

Značnou personální nevýhodou Denní péče mohou být situace, kdy provozní osoba nemůže z určitých důvodů (náhlé onemocnění, mimořádné okolnosti apod.) služby poskytovat a dítě musí být umístěno do jiného zařízení popřípadě zůstat doma, pokud si rodiče nepřejí docházku dítěte do jiného zařízení. Umístění do jiného zařízení může být pro dítě velmi stresující, neboť se dostává do kontaktu s cizím kolektivem dětí, cizím vychovatelem a to vše v cizím prostředí. Takovýto problém v mateřské škole nastat nemůže, neboť pokud jeden z pedagogů onemocní, vždy je za něj připravena náhrada a dítě stále zůstává ve svém obvyklém prostředí. Problém může nastat i v případě onemocnění či zranění jednoho z dětí, vyžadující okamžité ošetření u lékaře. Provozní osoba má pro takové případy zpravidla osobu v pohotovosti (např. zástupce, příbuzného), která je registrována u příslušného úřadu, a která v takovém případě způsobilá převzít za zbylé děti odpovědnost, avšak děti se dostávají do kontaktu s cizím člověkem a může to pro ně být velmi stresová situace, což se opět v mateřské škole stát nemůže, neboť je zde vždy přítomen personál, který může dotyčného pedagoga zastoupit. V této souvislosti je také třeba zmínit to, že i děti docházející do mateřských škol během prázdnin, kdy má jejich zařízení zavřeno, musí na přechodnou dobu docházet do jiného zařízení nebo pokud si rodiče změnu nepřejí, zůstat doma a také to, že je v Denní péči menší pravděpodobnost zranění dítěte vyžadující okamžitou lékařskou pomoc než v MŠ a to z důvodu nižšího počtu dětí a tedy vyšší pravděpodobnosti uhlídání dítěte před zraněním.

3.3 Kvalifikace osob pracujících s dětmi a koncept zařízení

Rozdíl mezi minimální požadovanou kvalifikací osob pracujících v MŠ a v Denní péči je výrazný. Zatímco v případě MŠ jsou zákonem jasně stanoveny druhy pedagogického vzdělání potřebného pro výkon profese, v případě Denní péče tomu tak není, provozní osoba může mít pedagogické vzdělání, pokud ho ale nemá, postačí zákonem stanovené formy kurzů či dalšího vzdělávání určené pro poskytovatele Denní péče. Nicméně v MŠ mohou být jako pedagogický personál označovány i osoby, které pedagogické vzdělání zatím nemají a teprve si ho doplňují a kvalifikaci získají v průběhu maximálně pěti let, zatímco v Denní péči provozní osoba musí mít splněn minimální standard formou kurzů či dalšího vzdělávání před tím, než může své služby poskytovat.

Rozdíl mezi oběma zařízeními je patrný i v jejich konceptech. Zatímco mateřské školy jsou povinny svůj koncept vytvářet na základě platných vzdělávacích plánů, koncept Denní péče může být mnohem jedinečnější. Jeho schválení musí provést místní úřady, což zajišťuje minimální standard tohoto konceptu.

3.4 Provozní a prostorové podmínky

Mnoho rodičů volí zařízení Denní péče i z důvodu provozní doby. Mateřské školy mají pevně stanovenou provozní dobu, takže u některých rodičů s proměnlivou pracovní dobou může dojít k situaci neschopnosti skloubit pracovní dobu a provozní dobu mateřské školy. Naopak Denní péče poskytuje možnost flexibility. Přestože je stanovena rámcová provozní doba poskytování péče o děti, tato doba je obvykle upravena dle individuálních potřeb dětí a rodičů, takže lze dítěti umožnit docházku v různých dobách a to i v době, kdy mají mateřské školy již zavřeno (např. po 17. hodině).

Prostorové podmínky mateřských škol a zařízení Denní péče se diametrálně odlišují. Zatímco pro MŠ existují zákony, předpisy či doporučení jasně udávající minimální prostorové standardy (např. umístění MŠ, prostorové uspořádání a vybavení),

v případě Denní péče jsou podmínky mnohem volnější a jsou uvedeny zejména formou doporučení, neboť prostorové podmínky v Denní péči mají mít rodinný a individuální charakter a proto nelze tyto podmínky jednoznačně vymezit. Z toho tedy vyplývá, že prostorové podmínky mohou mít pro dítě výrazně kvalitnější (více prostoru pro dítě, individuální vybavení odpovídající potřebám jednoho konkrétního dítěte) nebo naopak nekvalitnější (nedostatek podnětného vybavení pro dětskou hru, nevhodné uspořádání prostor apod.) charakter než v mateřské škole. Minimální standard kvality prostor v Denní péči určují jednotlivě příslušné úřady schválením těchto prostor v konkrétním zařízení a jejich označením za vhodné pro dítě a odpovídající jeho potřebám.

3.5 Srovnání obou zařízení jako celku

Vzdělávání předškolního dítěte je dlouhodobý proces, na který má kromě rodiny vliv také předškolní zařízení. Pro kvalitní poskytování předškolního vzdělávání musí předškolní zařízení splňovat určitá kritéria v oblasti zejména personálních, provozních a prostorových podmínek. Avšak i sebelepší prostorové vybavení nenahradí kvalitního pedagoga. Lze tedy říci, že na kvalitu předškolního vzdělávání dítěte mají velký vliv kvality (ať už osobní či profesní) osoby či osob, které mu vzdělávání poskytují, a zároveň je třeba říci, že v případě zařízení Denní péče toto platí mnohem výrazněji, neboť celý koncept a celý provoz se odvíjí od kvalit, znalostí a schopností jen jediné osoby, což může přinášet mnoho pozitiv (např. absence střídání personálu, kvalitní a hluboký vztah dítěte a dospělého), zároveň to ale skýtá značná rizika (nař. nedostatky znalostí či dovedností provozní osoby v Denní péči).

Mezi pozitiva Denní péče lze počítat jedinečný vzdělávací koncept, nízký počet dětí, individuální péči rodinného charakteru pro každé dítě, flexibilní dobu docházky dítěte do zařízení. Za negativa lze považovat nebezpečí související s kvalitami provozní osoby, neboť tato osoba je zodpovědná jak za vzdělávání dítěte (v MŠ pedagog), tak i za jeho stravu (v MŠ kuchař či dodávková služba) a dále za hygieničnost zařízení (v MŠ uklízečka) a je tedy možné, že jedna případně více z těchto oblastí pracovních povinností nebude poskytována v takové kvalitě jako v případě mateřské školy, kde různé osoby zodpovídají pouze za určité úkony, který jsou součástí celkové kvality

předškolního vzdělávání. Dalším negativem je absence povinnosti pedagogického kvalifikace či jejího získání v budoucnu, což znamená, že provozní osoba může být pedagog nebo to může být i osoba, která jen absolvovala vzdělávací kurz. Za negativum lze považovat i případy, kdy provozní osoba onemocní a dítě musí docházet do jiného zařízení popř. zůstat doma a dále také výrazné koncepční rozdíly mezi jednotlivými zařízeními. Minimální kvalitní standard zařízení Denní péče zaručují místní úřady, i tak ale jsou mezi jednotlivými zařízeními výrazné rozdíly, a to jak v kvalifikaci provozních osob, tak i v obsahu konceptu zařízení.

Denní péči obvykle vyhledávají rodiče, kteří si přejí speciální vzdělávací podmínky pro své dítě. Toto zařízení navíc může být vhodné i pro dítě se speciálními vzdělávacími potřebami (cizinec nebo psychicky, fyzicky či sociálně znevýhodněné dítě) a pokud je zařízení kvalitní a péči poskytuje osoba s dostatečnými znalostmi a dovednostmi, může být takovéto dítě vzděláváno kvalitněji než v mateřské škole. Ahnert však v této souvislosti uvádí, že dítě, které se adaptuje do nového prostředí v předškolním zařízení, je psychicky velmi zatěžováno. Z tohoto důvodu je tedy nutné dodržovat adaptační programy během celé této fáze, obzvláště pak pokud se jedná o dítě mladší tří let. Děti, které do zařízení nastupují od ukončeného prvního roku života, mohou během této fáze trpět nejvíce. Ahnert zároveň dodává, že pokud adaptační fáze u dítěte probíhá dobře a adaptační program je dobře veden, může se tento úspěch projevit i zlepšením vztahu dítěte s matkou, i přes skutečnost, že je dítě část dne v péči jiné osoby. Naproti tomu, pokud dítě zůstává v předškolním zařízení příliš dlouho nebo se mu zde nedostává dostatek pozornosti, může toto vést až k agresivitě dítěte popř. narušení jeho sociálně-emočního vývoje.³⁶ Z těchto důvodů je tedy velmi důležitá kontrola zařízení ze strany místních úřadů a také povinné další vzdělávání provozní osoby a zároveň zvolení vhodné délky docházky a vhodné volby zařízení ze strany rodičů, neboť každý jedinečný koncept zařízení Denní péče nemusí být vhodný právě pro jejich konkrétní dítě.

Naopak v případě mateřské školy je zaručen obvyklý standard předškolního zařízení v oblasti personální, prostorové i provozní, což lze pokládat za pozitivum.

³⁶AHNERT, L. Entwicklungspsychologische Aspekte der Erziehung, Bildung und Betreuung von Kleinkindern. Düsseldorf: Landtag NRW, 2007. s. 15-16.

Avšak zařízení jako celek je méně flexibilní vůči dítěti i jeho rodičům, zvláštní vzdělávací aktivity jsou omezeny provozními podmínkami (skupiny v mateřské škole obvykle nemají možnost spontánního naplánování výletu, neboť se jedná o aktivitu, která vyžaduje zvláštní personální zajištění), stravování je předem plánováno bez účasti dětí (dětí v mateřských školách mají obvykle možnost výběru ze dvou až třech jídel, zatímco v Denní péči mají možnost si jídlo, které ale musí odpovídat zásadám zdravého stravování, samy zvolit a připravit). Pozitivem mateřských škol je také zpravidla rozsáhlejší nabídka doplňkových vzdělávacích aktivit, která je ale rovněž málo flexibilní ve srovnání s Denní péčí. Pozitivem MŠ je také zaručená kvalifikace zaměstnanců (povinnost pedagogického vzdělání popř. jeho doplnění), zatímco pro Denní péči tato povinnost neplatí. MŠ také obvykle mají lepší finanční možnosti než zařízení Denní péče (více státních dotací, vyšší počet dárcovských příspěvků od rodičů) a mají tedy v některých případech možnost novějšího vybavení. Avšak vybavení a prostory v Denní péči jsou zpravidla upravovány dle potřeb jednotlivých dětí. Negativem MŠ je vyšší počet dětí na jednoho pedagoga a v mnohých zařízeních i možný nedostatek individuální péče poskytované jednotlivým dětem.

Ve výsledku tedy nelze obecně říci, které z těchto dvou zařízení je z principu lepší, neboť obě tato zařízení mají svá pozitiva i negativa. Záleží tedy na rodičích, aby zvážili, které zařízení je pro potřeby jejich dítěte nejlepší a zároveň je úkolem úřadů, aby kvalitu předškolních zařízení zaručovaly a poskytovaly podmínky k jejímu zvyšování a v neposlední řadě je úkolem pedagogů a osob poskytujících Denní péči, aby zvyšovali svou kvalifikaci a poskytovali předškolní vzdělávání v nejvyšší možné kvalitě, neboť kvalita předškolního vzdělávání dítěte úzce souvisí s kvalitou, jakou tyto osoby plní své zaměstnání.

4 VÝZKUMNÁ SONDA

4.1 Cíl výzkumu

Cílem této práce je pokusit se zjistit přínosy a nedostatky v průběhu vzdělávání v Denní péči z pohledu rodičů a pedagogů a dále zjistit, jak se děti v tomto zařízení sociálně začleňují do kolektivu a toto porovnat s dětmi vzdělávajícími se v mateřské škole.

4.2 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek zahrnuje skupinu osmi dětí vzdělávajících se ve stejné skupině jedné mateřské školy. Tato skupina má celkem 25 dětí, které zde vzdělávají dva pedagogové. Děti byly vybrány náhodně (dle abecedy). Součástí výzkumného vzorku jsou také oba pedagogové. Vzhledem k nízkému počtu dětí v zařízeních Denní péče jsou do vzorku zahrnuty děti ze dvou různých zařízení Denní péče. V každém z těchto dvou zařízení se vzdělává celkem 5 dětí, z nichž je jedno dítě ve věku od jednoho do tří let. Z tohoto důvodu bylo do vzorku zahrnuto všech osm dětí starších tří let, do vzorku byli taktéž zahrnuti oba pedagogové z těchto dvou zařízení.

4.3 Výzkumná metoda

Pro výzkumné účely byla zvolena metoda pozorování a metoda rozhovoru. Zjištěné informace byly kvalitativně zpracovány.

4.4 Realizace výzkumu

Během výzkumu jsem denně během jednoho měsíce jednotlivé skupiny dětí pozorovala a také se spolu s nimi účastnila denních činností. Na konci měsíce jsem

každé jednotlivé dítě ohodnotila dle stejných kritérií. Pro vyšší objektivitu hodnocení byly děti dle stejných kritérií ohodnoceny i pedagogy a jejich rodiči. Výsledky pak byly konzultovány jak s rodiči, tak i s pedagogy. Rodiče jsem rovněž nechala ohodnotit zařízení, ve kterém se jejich dítě vzdělává, a poté jsem s nimi výsledky jejich hodnocení konzultovala. Během výzkumu byl také veden rozhovor s rodiči dětí a s pedagogy MŠ a Denní péče. Pedagogové jsou označováni dle jejich zařízení jako PMŠ1, PMŠ2 a PDP1, PDP2 nebo jejich jmény.

4.5 Pozorování dětí

Abych mohla děti a jejich chování pozorovat a dobře ohodnotit, rozhodla jsem se ve všech předškolních zařízeních pobývat celý měsíc a to z důvodu, aby si na mě děti zvykly, neostýchaly se a mohly se chovat zcela přirozeně. Poté jsem ohodnotila děti, které byly zároveň ohodnoceny i pedagogy a jejich rodiči v oblasti integrace dítěte do dění v předškolním zařízení a jeho sociálního začlenění v kolektivu dle následujících kritérií.

- Integrace dítěte do dění v předškolním zařízení (A):
 1. dítě rádo dochází do zařízení a rádo se účastní aktivit ve skupině
 2. dítě většinou dochází do zařízení rádo a většinou se účastní aktivit ve skupině
 3. dítě většinou nechce do zařízení docházet, ale většinou se účastní aktivit ve skupině
 4. dítě nechce do zařízení docházet a většinou se nechce účastnit aktivit ve skupině
 5. dítě nechce do zařízení docházet a aktivit ve třídě se neúčastní vůbec

- Sociální začlenění dítěte do třídy (B):
 1. dítě se přátelí s více dětmi, reaguje dobře na kolektiv a je kolektivem pozitivně přijímáno
 2. dítě se přátelí s několika dětmi, spíše se straní kolektivu, kolektivem je dobře přijímáno

3. dítě se přátelí jen s jedním, maximálně dvěma dětmi, straní se kolektivu, ale je kolektivem dobře přijímáno
4. dítě se přátelí jen s jedním dítětem, straní se kolektivu a není kolektivem dobře přijímáno.
5. dítě se nepřátelí s žádným dítětem, straní se kolektivu a není kolektivem dobře přijímáno

Tabulka 1: Hodnocení dětí

Dítě (MŠ)	Autorka		Rodiče		PMŠ1		PMŠ2	
	A	B	A	B	A	B	A	B
Franz	1	1	1	1	1	1	1	1
Mia	1	2	1	1	1	2	1	2
Josef	3	3	3	2	3	3	3	3
Thomas	5	5	5	5	5	5	5	5
Elisabeth	2	2	1	1	2	2	2	2
Paul	1	1	1	1	1	1	1	1
Stefan	1	1	1	2	1	1	1	1
Theresa	4	4	5	5	4	4	4	4
Dítě (DP)	Autorka		Rodiče		PDP1		PDP2	
	A	B	A	B	A	B	A	B
Leo	1	1	1	1			1	1
Hans	1	1	1	1	1	1		
Jenny	1	1	1	1			1	1
Lilly	1	1	1	1	1	1		
Anna	1	1	1	1			1	1
Karin	1	1	1	1	1	1		
Alex	1	1	1	1			1	1
Petr	1	1	1	1	1	1		

Zdroj: Autorka práce

Z Tabulky 1 vyplývá, že v případě dětí z Denní péče se shoduje hodnocení v případě autorky, pedagogů i rodičů, zatímco u mateřské školy se hodnocení rodičů

Mii, Josefa, Elisabethy, Stefana a Theresy odlišuje od hodnocení autorky a pedagogů. Tabulka zároveň ukazuje, že všech osm dětí z Denní péče bylo hodnoceno stejnou a zároveň nejlepší známkou v obou sledovaných oblastech, což znamená, že všechny tyto děti rády dochází do zařízení a rády se účastní aktivit ve skupině a zároveň se přátelí s více dětmi, reagují dobře na kolektiv a jsou kolektivem pozitivně přijímány, zatímco hodnocení u jednotlivých dětí v MŠ se dosti odlišuje. Franz, Mia, Elisabeth, Paul a Stefan jsou hodnoceni nejlepší či druhou nejlepší známkou a jsou tedy velmi dobře sociálně začleněni do kolektivu i integrováni do dění v zařízení, zatímco např. Josef do zařízení většinou nerad dochází, ale účastní se aktivit, má spíše méně kamarádů, ale je kolektivně dobře přijímán. Ze všeho nejhůře dopadli v hodnocení Thomas a Theresa. Thomas do školky vůbec docházet nechce a aktivit ve třídě se rovněž vůbec neúčastní, zároveň se nepřátelí s žádným dítětem a není kolektivem dobře přijímán. Theresa většinou do školky docházet nechce a aktivit se také obvykle neúčastí, přátelí se jen s jedním dítětem (Josefem) a kolektivem není dobře přijímána.

Poté, co byli rodiče a pedagogové seznámeni s výsledky hodnocení, udali v následujícím rozhovoru možné důvody těchto výsledků. Matka Josefa se domnívá, že Josef nerad do MŠ dochází, neboť je na ni velmi fixován, protože s ní byl celých 3,5 roku doma³⁷ a moc si přeje s ní zůstat i nadále. Toto však není možné, protože matka nastoupila zpět do zaměstnání. Matka se domnívá, že se později situace zcela vylepší, neboť když před třemi měsíci Josef do MŠ nastoupil, nechtěl tam chodit vůbec. Rovněž i oba pedagogové jsou přesvědčeni, že Josef dělá velké pokroky a v budoucnu se bude do školky více těšit, najde si více kamarádů a bude se více účastnit nabízených aktivit.

Theresiny rodiče se domnívají, že dívka nemá vůbec žádné přátele a že se ani neúčastní žádných aktivit ve školce, což nesouhlasí s názory pedagogů i autorky. Oba pedagogové uvedli, že Theresa se kamarádí s Josefem, ale celkově není kolektivem dobře přijímána, neboť často pláče, je spíše přecitlivělá a velmi bázlivá, nehraje a nepovídá si s dětmi a některé z nich pak mají pocit, že si s nimi nechce hrát nebo že je svými problémy a pláčem brzdí v aktivitách. Theresa navštěvuje školku již půl roku a změna k lepšímu je zatím spíše menší, přesto se pedagogové domnívají, že její situace se postupem času zlepší. Tento názor s nimi ovšem nesdílí rodiče, kteří si přejí změnu

³⁷ Josef nezná svého otce, matka se s ním nestýká a je tedy jedinou pečující osobou.

zařízení. V současnosti uvažují, který typ zařízení by byl pro jejich dceru nejlepší. Uvažují i o tom, zda by nebylo lepší změnit tuto MŠ za jinou nebo nechat dceru ještě další rok doma³⁸ či jí přehlásit do Denní péče, neboť se domnívají, že tamější individuální péče v malém kolektivu by jejich dceři vzhledem k její citlivosti mohla prospět. Rozhodnout se chtějí během nejdéle jednoho měsíce a to poté, co jednotlivé možnosti zváží a prohovoří s pedagogy a rodinnou poradnou.

Thomas je jedináček a dle pedagogů touží zcela evidentně být středem pozornosti. Oba pedagogové se domnívají, že jsou jeho rodiče velmi zaneprázdnění prací a na syna nemají příliš času, ten si pak pozornost vynucuje zlobením a agresí vůči ostatním a totéž pak praktikuje ve školce, děti si s ním z tohoto důvodu nechtějí hrát, což situaci ještě zhoršuje. Oba pedagogové jsou přesvědčeni, že by rodiče měli synovi stanovit hranice a více se mu věnovat, což by mu následně pomohlo i ve školce. Rodiče jsou naopak přesvědčeni, že školka zcela nezvládá poskytování kvalitního vzdělávání a chyba je na její straně. Zařízení zatím měnit nechtějí, jsou přesvědčeni, že si jejich syn se situací ještě poradí.³⁹

Ostatní rodiče dětí z mateřské školy i Denní péče zejména uváděli, že se jejich děti těší do zařízení především proto, že si budou hrát s ostatními dětmi, neboť jindy než ve školce se jim nedostává možnosti hrát si s vrstevníky a také, že tam mají různé hračky, které doma nemají. Rodiče dětí z Denní péče také zmínili, že děti docházejí rády do zařízení, neboť se zde mohou i starat o králíčka a krmit ho.⁴⁰ Tito rodiče se vesměs domnívají, že na úspěšné sociální začlenění jejich dítěte a i všech ostatních má vliv především menší kolektiv a to, že jsou zohledňovány individuální potřeby jejich dětí. Rovněž i pedagogové se domnívají, že stejné výsledky všech dětí jsou výsledkem individuálního přístupu a malého počtu dětí. Naopak rodiče a pedagogové z mateřské školy se domnívají, že výsledky se různí z důvodu vysokého počtu dětí, jejich různé úrovně schopností a nedostatku individuální péče věnované každému z nich. Pouze děti s nejlepšími schopnostmi pak dosahují nejlepších výsledků, zatímco ostatní výsledků horších.

³⁸ Therese jsou 4 roky, znovu by tedy nastoupila do MŠ v pěti letech.

³⁹ Thomasovi jsou tři roky a do školky chodí 2 měsíce.

⁴⁰ Obě zařízení Denní péče mají ve svých prostorách zakrslé králíčky, jedno z nich pak má kromě králíčka i psounka prérivého.

4.6 Rozhovor s pedagogy a rodiči v zařízeních Denní péče

Všichni rodiče se domnívají, že předškolní vzdělávání je pro jejich dítě důležité z důvodu podpory jeho rozvoje. Dalším zmiňovaným důvodem je pak to, že si jejich dítě může hrát s vrstevníky a získá nové znalosti a dovednosti. Všichni rodiče zároveň považují Denní péči za nejlepší variantu předškolního vzdělávání.

Leo

Leovi rodiče před přihlášením syna do Denní péče navštívili několik předškolních zařízení, konkrétně jednu mateřskou školku a dvě zařízení Denní péče. Zaujalo je mimo jiné to, že v obou zařízeních Denní péče mohli během návštěvy se synem zůstat celý den, přestože to byl jen „návštěvník“ a žádné řádně přihlášené dítě a měli tak možnost účastnit se celodenního programu s ostatními dětmi a mohli tedy vidět děti i pedagoga přímo během činností a utvořit si určitou představu, jakým způsobem je s dětmi v zařízení pracováno. Tuto možnost ve školce neměli, školka sice měla den otevřených dveří, ale jednalo se spíše o představení prostor školky rodičům a prezentaci programu a obsahu předškolního vzdělávání ve školce, rodiče tedy neměli možnost vidět pedagoga přímo při práci s dětmi. Mateřskou školku považovali za „celkově sympatickou instituci s hezkými prostorami a velmi dobrým materiálním zázemím“, ale všimli si zároveň určitých detailů, na jejichž základě se nakonec rozhodli pro denní péči. Během návštěvy školky si totiž mimo jiné měli možnost prohlédnout mnoho kolektivních fotek dětí, ale jen málo individuálních fotek konkrétních dětí. Klidové prostory byly velmi pěkně zařízeny, avšak více méně unifikovány – stejné postýlky a ložniny, všude stejné stolečky a židličky. Zařízení celkově bylo hezké, ale jakoby „hromadné, neindividuální“, i zahrádka byla velká s mnoha prolézačkami, avšak na zahrádce v Denní péči měly děti kromě prolézaček i vlastní záhonky s květinami a zeleninou, zatímco v mateřské škole ne. Rodiče popsali školku jako dobrou a pokud by neměli možnost umístit dítě v Denní péči, byli by ochotni ho umístit i do mateřské školy, ale vzhledem k tomu, že měli na výběr, rozhodně zvolili Denní péči a svého rozhodnutí nelitují.

Oceňují zejména individuální přístup k jejich synovi a dle jejich názoru výbornou spolupráci s rodinou, zejména pak to, že Denní péče pořádá pravidelně

rodinné programy, v podobě výletů, kterých mají možnost účastnit se i rodiče nebo občasných sobotních akčních dnů, kterých se obvykle účastní všichni rodiče a všichni sourozenci. Leovi rodiče toto považují za velké plus, neboť jim zařízení těmito aktivitami poskytuje možnost setkat se s ostatními rodiči a jejich syn má možnost hrát si s větším počtem dětí. Zároveň si zde mohou vyměňovat výchovné zkušenosti, hovořit o problémech. Tento program považují za rodinný a rodinu podporující a je to zejména rodinný charakter celého konceptu Denní péče, který považují za to nejlepší pro jejich dítě. Na konceptu se jim také velmi líbí, že jsou děti velmi často venku a mají možnost pěstovat na zahrádce vlastní květiny a zeleninu, to by totiž jejich syn jinak nemohl dělat, neboť s rodiči bydlí v panelovém domě.

Jediné negativum, které v Denní péči spatřují, jsou případy, kdy pedagog onemocní a jejich syn musí zůstat doma nebo docházet do jiného zařízení. To se však dle jejich názoru nestává příliš často. Také se domnívají, že ne všechna zařízení Denní péče musí být kvalitní, protože některé provozní osoby nemusí mít dostatečně odborné vzdělání, ale celkově jsou přesvědčeni, že pokud je pedagog kvalitní, je Denní péče nejlepším typem předškolního zařízení.

Hans

Hansův tatínek se rozhodl pro Denní péči z důvodu rodinného charakteru zařízení. Jeho syn naneštěstí již nemá maminku, která nedávno zemřela na rakovinu prsu. Vzhledem k tomu, že byla již delší dobu nemocná, bylo a stále je toto období pro Hanse velmi náročné a potřeboval a stále ještě potřebuje velmi individuální přístup. Přihlásit syna do školky bylo pro Hansova otce zcela nemyslitelné. Navštívil několik zařízení Denní péče, toto konkrétní zařízení pak zvolil na základě vysokoškolského vzdělání pedagoga a osobních sympatií.

Spolupráci považuje za výbornou. Podpora rodiny je dle jeho názoru skvělá. Jako samoživitel nemá možnost vyzvedávat syna pravidelně, neboť pracuje na směny a nemá k dispozici prarodiče, kteří by syna mohli ze školky vyzvedávat, je proto velmi rád, že zařízení umožňuje jeho synovi flexibilní docházku. Hansovu tatínkovi je jasné, že maminku jeho synovi nikdo nemůže nahradit, přesto je velmi šťastný, že se mu Adriana (pedagog) intenzivně věnuje a nabízí mu takové aktivity, která s ním dříve dělala jen maminka. Z takovýchto aktivit nejvíce oceňuje hru na klavír a nejrůznější

výtvarné techniky, neboť sám sebe považuje za „hudební a výtvarný antitalent“ a je přesvědčen, že by tyto aktivity nemohl se synem provozovat kvalitně. Přestože se syn velmi trápí nepřítomností maminky, denně se do zařízení těší a otec se domnívá, že má velmi dobrý vztah k ostatním dětem i k pedagogovi. Také ho těší, že v zařízení děti chovají králíčka, neboť syn doma žádné zvířátko nemá. Otec také vnímá, že syn v zařízení myslí i na jiné věci než jen na nepřítomnost matky, často doma hovoří o tom, co v zařízení budou příští den dělat nebo co již dělali, otec se domnívá, že to synovi velmi prospívá. Hansův otec má v okruhu svých známých rodiče, jejichž děti se ve školce naučily sprostá slova a také „hamounství“. Je proto velmi rád, že v tomto zařízení k něčemu takovému nedochází. Je přesvědčen, že individuální péče a menší skupina dětí dává jeho dítěti možnost spolupráce a navázání opravdového přátelství s vrstevníky. Také velmi oceňuje, že v zařízení jsou děti různého věku a mezi nimi i jedenapůlletá holčička, která zde sice není denně a také ne tak dlouho jako ostatní děti, ale přesto s ní má jeho syn často možnost přijít do kontaktu. Hansovi rodiče si původně přáli mít více dětí, ale vzhledem k onemocnění maminky se jim tento sen nikdy nesplnil. Hansův tatínek momentálně neuvažuje o nové partnerce a dalším dítěti, i z tohoto důvodu je tedy velmi rád, že syn se naučí v zařízení alespoň částečně starat o mladší dítě a hrát si s ním. Také je přesvědčen, že díky tomu nebude jeho syn „rozmazlený jedináček“, ale bude brát ohled i na jiné a mladší děti.

Hansův tatínek také velmi oceňuje vzdělávací program v zařízení, jehož součástí je i častý pobyt dětí venku a velmi se mu líbí, že kromě výletů do okolí děti i pracují a hrají si přímo na zahrádce zařízení a mají tak možnost podílet se na jeho údržbě a rozvoji. To vše podle něj kopíruje rodinné podmínky a on má tak pocit, že zařízení částečně doplňuje jejich neúplnou rodinu. Otec je přesvědčen, že je zařízení pro syna nesmírně prospěšné a že jeho syn sem bude rozhodně i v budoucnu docházet. Rovněž by i každému dalšímu tento typ zařízení doporučil, neboť již od samého začátku ani jednou neměl důvod uvažovat nad jeho změnou.

Jenny

Rodiče Jenny dceru přihlásili do Denní péče, neboť si nepřáli, aby Jenny byla v kolektivu příliš mnoha dětí. Dle jejich názoru to není pro dítě dobré, protože se mu nedostává dostatek pozornosti, kterou potřebuje. Jelikož v okolí nebyla žádná soukromá školka se sníženým počtem dětí ve skupině, rozhodli se pro Denní péči. Svého rozhodnutí nelitují, neboť je zde dcera spokojena a oni sami si nemohou stěžovat. Kdyby nyní měli možnost dát dceru nebo jejich zatím příliš malého syna do soukromé školky, neměli by o to již zájem.

Rodiče Jenny si přejí, aby se jejich dcera mohla věnovat co možná nejvíce kreativním a pohybovým činnostem, z tohoto důvodu oceňují akční program zařízení a nejrůznější aktivity, kterým se zde dcera může denně věnovat. Zejména je těší, že aktivity nejsou spojeny s určitým dnem a hodinou a nejsou pro ně vyčleněny žádné speciální kroužky, ale že jsou přímo součástí vzdělávacího obsahu. Od známých, kteří mají děti ve školce, vědí, že např. keramický kroužek je jen jednou týdně a jindy děti nemají možnost se této činnosti věnovat a navíc se jí mohou zúčastnit jen ty děti, které do kroužku rodiče přihlásí a zaplatí za ně. Proto jsou velmi rádi, že dcera za asistence pedagoga pravidelně modeluje, a to s nejrůznějšími materiály jako jsou např. modelína, modurit, keramika. Děti dokonce vyráběli s pedagogem i šperky a figurky z FIMO materiálu. Za tyto aktivity nemusí platit, přispívají pouze na materiální výdaje. Rodiče rovněž těší, že se děti věnují pravidelně dětské józe. Bea (pedagog) má totiž zálibu v tomto sportu a rozhodla se z tohoto důvodu udělat si kurz pro instruktory dětské jógy.

Rodiče Jenny jsou přesvědčení, že je velmi dobré, že se pedagog vzdělává i nad rámec svých povinností a neustále se snaží dávat dětem nové, zajímavé podněty. Rovněž jsou velmi rádi, že se jejich dcera s ostatními dětmi aktivně podílí na přípravě jídla, což je pro zařízení Denní péče typické. Rodiče si myslí, že tak má jejich dcera nejen větší chuť k jídlu, protože si ho sama připravila, ale především pochopí hodnotu práce, naučí se pořádku a základům domácích prací a hodnotě jídla jako takového. Rodiče také mají radost i z toho, že mnoho surovin, které se používají na přípravu jídel v Denní péči, pochází z nedaleké biofarmy, kterou děti pravidelně navštěvují. Jsou totiž toho názoru, že mnoho dnešních dětí si myslí, že „jídlo pochází z ledničky“ a nemá

dostatečné informace o zemědělství. Děti v tomto zařízení také pěstují vlastní plodiny, Jenny pak má nejraději jahody a borůvky. Jenny pěstování navíc natolik zaujalo, že k této činnosti přemluvila i maminku a nyní pěstují několik druhů zeleniny a ovoce i u nich doma na zahrádce a na zimu plánují postavit skleník. Jenny i její rodiče těší přítomnost zakrslého králíčka v zařízení. Rodiče jsou totiž přesvědčeni o pozitivním vlivu zvířat na děti a také si myslí, že je důležité, aby si děti vytvořily vazby ke zvířatům v co nejužším věku. Dcera se dle jejich názoru v zařízení velmi osamostatňuje a také získává zodpovědnost právě při činnostech, kdy osobně pomáhá s vařením a úklidem, s krmením králíčka a výměnou jeho podestýlky, se zalíváním a plněním záhonu apod.

Rodiče jsou rozhodnutí, že až jejich mladší syn bude v předškolním věku, rozhodně ho také přihlásí do Denní péče. Jediným negativem dle jejich názoru může být, pokud pedagog nezvládá dostatečně svou práci, jinak k tomuto typu předškolního zařízení nemají žádné výhrady a vřele by ho doporučili dál.

Lilly

Rodiče Lilly uvedli, že jejich dcera se dříve vzdělávala v MŠ, ale z důvodu nespokojenosti přešla do Denní péče. Jako důvod uvedli rodiče Lilly dlouhodobé nenaplňování jejích specifických potřeb s příjmem potravy a vyměšováním zapříčiněným jejím onemocněním. Dle jejich názoru nenaplňování potřeb ale nebylo zapříčiněno nezájmem či neochotou pedagogů, nýbrž spíše neschopností skloubit tyto její potřeby s potřebami ostatních dětí. Lilly byla dle jejich názoru v MŠ velmi stresována, což u ní vedlo ke zhoršení jejího onemocnění. Po nástupu do Denní péče se její stav opět zlepšil a v zařízení je velmi spokojena a těší se sem každý den.

Pro její rodiče je velmi důležité, že pedagog dbá na speciální výživové nároky jejich dcery a pravidelně má možnost sledovat, jak se během dne mění stav dcery, zda a kolik jídla snědla, neboť toto byl dříve ve školce problém. Rodiče považují pedagoga za velmi kvalifikovaného, neboť díky jeho schopnostem se ani během počáteční adaptace dcery na zařízení nevyskytly žádné problémy, kterých se původně obávali. Rovněž jsou velmi spokojeni s konceptem zařízení. Dle jejich názoru se tak dcera může věnovat i aktivitám, kterých by se v MŠ jinak nemohla vůbec nebo pouze v menší míře účastnit. Děti z tohoto zařízení mají totiž možnost účastnit se minimálně jednou týdně

celoskupinového výletu. Nejčastěji jdou do okolní přírody a lesů nebo navštěvují místní farmy. Jejich dcera pak má nejraději výlety na biofarmu, kde si děti mohou hladit ovečky a poníky a zároveň se podívat, jak se dojí mléko a vyrábí sýr nebo do „dětské ZOO“, kde si mohou děti některá zvířata nejen hladit, ale dokonce i krmit. Navíc za tyto nadstandardní aktivity nijak nepřiplácí, jelikož jsou obsahem vzdělávacího konceptu zařízení, hradí tak pouze příspěvek na pohonné hmoty, případně snížené vstupné za dítě v předškolní skupině.

Rodiče Lilly uvedli, že nemohou uvést jakýkoliv nedostatek v souvislosti se zařízením. Uvedli pouze, že se na začátku obávali, zda bude provozní osoba zařízení mít dostatečné vzdělání, jinak uváděli samá pozitiva. Například uvedli, že jim bylo vždy vyhověno, když ráno s dcerou přicházeli se zpožděním, neboť dcera kvůli zdravotním potížím potřebuje spát déle než jiné děti a v mateřské školce byl s docházkou problém. Rodiče se domnívají, že pedagogové ze školky si zpočátku zřejmě mysleli, že se rodina není schopna zorganizovat tak, aby dítě do školky přivedla včas. Z tohoto důvodu rodiče Lilly nechávali spát kratší dobu, ale pobyt ve školce pak pro ni byl náročný. Po další rozmluvě s tamějšími pedagogy tedy Lilly směla přicházet do školky později, ale vždy to byl problém. Rodiče navíc měli pocit, že na ně pak bylo pedagogy nahlíženo „divně, jakoby si snad přáli chodit později“. Rodiče sice chápou, že ve větší skupině dětí mohl pozdní příchod dcery narušovat program, ale jsou přesvědčeni, že pokud je to ze zdravotních důvodů, měl by na pozdní příchod brán ohled. Právě proto jsou nyní s Denní péčí tolik spokojeni, neboť hned zpočátku se mohli s pedagogem domluvit, že pokud to bude dcera potřebovat, může přijít později. Dle rodičů se dcera vždy těší, až půjde ráno za dětmi a za králíčkem Bunnym, o kterého se děti v zařízení starají.

Rodiče jsou přesvědčeni, že zařízení je naplno přizpůsobeno potřebám a přáním dětí, neboť děti si mohou volit různé činnosti a mohou se jim věnovat beze spěchu, jsou velmi často venku, v létě mají dokonce možnost spát po obědě venku, na zahradě jsou totiž instalována závěsná síťová lůžka v případě potřeby chráněná sluneční roletou a každé dítě v zařízení si např. může vytvořit svůj „vlastní koutek“ dle svého vkusu – jejich dcera má např. hrneček, který sama za asistence pedagoga vyráběla, obarvili spolu i povlečení, ve kterém denně spí, její nejoblíbenější světle fialovou barvou, dokonce spolu i ušili jejího „spacího mědu“. Dle rodičů takovéto aktivity ve školce

dcera dělat nemohla. Rodiče navíc dodali, že až jejich syn bude starší, rozhodně ho také přihlásí do Denní péče, neboť to pro ně znamená nejlepší typ předškolního zařízení.

Alex

Alex do Denní péče přešel z mateřské školky a to z několika důvodů. Rodiče byli celkově spokojeni se vzdělávacím obsahem, rovněž i spoluprací s rodinou označili za bezproblémovou. Hlavním důvodem ke změně byla změna Alexova chování. Poté, co nastoupil do školky, začal být sebestředný, chtěl se neustále v zařízení i doma prosazovat, přestal se dělit o své věci, začal být drzý a hodně odmlouval. Rodiče byli přesvědčeni, že je to z důvodu dětské rivality a vysoké počtu dětí, a že by mu tedy spíše prospěla menší skupina dětí a individuálnější péče. Přihlásili tedy syna do Denní péče.

Dle jejich názoru je zde jejich syn evidentně spokojený a do zařízení dochází velmi rád. Syn má v menším kolektivu mnohem lepší vztahy s ostatními dětmi, než tomu bylo ve školce, nemá problémy si s nimi hrát, dělí se s nimi o hračky a celkově respektuje pravidla. Rodiče si myslí, že důvod této změny spočívá jednak v kvalitě pedagoga, menším počtu dětí, ale také v samotném rodinném konceptu. Nejvíce je oslovilo, že v jedné skupině jsou spolu děti různého věku, tak jak je to obvyklé v rodině. Rodiče si myslí, že to podporuje prosociální chování jejich syna. Dále je velmi potěšil důraz na samostatnost a osobní zodpovědnost všech dětí během pobytu v zařízení. Jejich syn se tak může samostatně podílet na volbě a přípravě jídel, spolurozhodovat o aktivitách v zařízení, mohl si vytvořit své osobní hračky a ložniny a cítí se tu jako doma. Když si na příklad děti hrají s hračkami, není to tak, že by si je půjčovaly nebo se musely ptát, jestli si s nimi mohou hrát. Hračky si naopak mohou brát dle libosti, ale zároveň je musí uklízet. To je to, co se rodičům líbí - to, že děti mají možnost volby, ale zároveň s tím spojené povinnosti. Rodiče se domnívají, že navíc jejich syn tyto povinnosti nevnímá jako „povinnosti“, nýbrž spíše jako něco „normálního, co tak má být“. Naopak dříve ve školce měl problém s plněním různých úkolů, uklízením a podobně. Rodiče si myslí, že to bylo způsobeno odlišným stylem komunikace s pedagogy ve školce, než jaký jejich syn znal z domova. Jejich syn se totiž rád předvádí a diskutuje nebo spíše pronáší dlouhé monology k dospělým a na to prostě ve školce nebyl čas a pedagog ho zřejmě odbýval. Po čase si rodiče všimli, že syn doma napomíná ostatní členy rodiny, vždy když začali mluvit, aby přestali. Bylo jim tedy

jasné, že se to naučil ve školce, když ho pedagog napomínal, aby tolik nemluvil. Proto jsou velmi spokojeni s tím, že v tomto zařízení se s něčím takovým syn neseťkal. Povídat si může stále a kolik chce, nikdo ho zde za to nenapomíná a nedává mu najevo, že by ho to obtěžovalo. Alex pak také respektuje, že někdy je opravdu třeba být potichu a nemluvit a ztiší se dobrovolně a rád, bez okřikování či napomínání. A to je podle rodičů jeden z příkladů toho, jak respektovat dítě - vysvětlit mu, jak se věci mají a ne mu něco nařizovat či zakazovat mluvit. Jsou přesvědčeni, že toto zařízení respektuje jeho syna a jeho potřeby v maximální možné míře a dokonce, že je mu „doslova šité na míru“.

Rodiče jsou toho názoru, že vzdělávací obsah v denní péči je velmi kvalitní a vyvážený. Líbí se jim, že má jejich syn dostatek pohybu a je často venku a také se učí hudebním základům a různým kreativním technikám jako je příkladně výroba keramiky. Rovněž jsou rádi, že děti mají možnost chovat zvířátka, jejich syn si navíc vždy přál králíčka, ale rodiče mu ho nechtěli pořídit, neboť již mají psa a kočku a byt dle jejich názoru není tak velký, aby v něm mohli mít další zvířata. Rodiče jsou i spokojeni v oblasti komunikace s rodinou, vždy pokud bylo třeba, vyšel jim pedagog po vzájemné domluvě vstříc a oni jemu také. To ocenili zejména v době stěhování, kdy potřebovali syna v zařízení nechat i mimo obvyklou dobu nebo když se u jejich syna projevila alergie, při řešení stravovacího plánu zohledňujícího jeho omezení.

V zařízení plánují zůstat i v budoucnu a i ho doporučili svým přátelům. Rodiče si nemyslí, že tento typ předškolního zařízení skýtá nějaká rizika. Vše podle nich stojí na kvalitním konceptu a na osobě pedagoga, pokud tedy je pedagog dobrý, mělo by dle jejich názoru být dobré i samotné zařízení jako v tomto konkrétním případě.

Anna

Annina maminka pracuje jako návrhářka a její dcera je od malička zvyklá na velmi kreativní aktivity. Proto si její rodiče nepřáli, aby se vzdělávala v mainstreamovém zařízení, neboť se domnívají, že v něm není dostatek kreativních činností. Hledali proto nějakou alternativu např. soukromou školku nebo zařízení Denní péče. Soukromá školka v jejich blízkosti však byla zaměřena jen na výuku cizích jazyků a nenabízela dle jejich názoru dostatek kreativních činností. Z tohoto důvodu se rozhodli pro toto zařízení.

Obsahem konceptu je totiž mnoho kreativních činností a děti nemají příliš mnoho „hotových“ hraček, naopak mají k dispozici nejrůznější nástroje a materiály, aby si hračky samy vyráběly. Vyrábějí si i předměty denní potřeby jako hrnečky, části oblečení, ložniny, či látkové hračky. Rodiče velmi těší, že v zařízení nejsou s výjimkou LEGA a modelovacích formiček žádné plastové hračky, které jsou dle názoru rodičů zpravidla nevkusné a nekvalitní a příliš si nepřejí, aby si s nimi dcera hrála. Anna je naopak velmi spokojená, když se může věnovat tvořivým činnostem, vždy se na ně těší a také ráda ukazuje, co se jí podařilo vyrobit. Nejraději pracuje s modelovací hmotou, dřevem a filcovou látkou. Rodiče jsou rovněž spokojeni, že dcera má možnost tvoření i během častého pobytu venku, který také považují za velmi důležitý. Děti venku na příklad stavěly panáčky a králíčky ze slámy, vyráběly dlátem dřevěná zvířátka, vyráběly rámečky na fotografie z nasbíraných klacíků nebo vázu z říčních oblázků, které si samy nasbíraly. Rodiče si také přejí, aby na aktivity dcera měla dostatek času a mohla se jim opravdově a beze spěchu věnovat a to podle nich v klasické školce není možné. Na konceptu je dále zaujala přítomnost zvířátek, o které se děti starají, což pokládají za velmi prospěšné, a individuální přístup ke každému dítěti zohledňující jeho osobní kvality, potřeby a přání. Spolupráce s pedagogem je dle jejich názoru bezproblémová.

Dcera je v zařízení spokojená a rodiče by zařízení doporučili každému, kdo si přeje pro své dítě možnost objevování nejrůznějších aktivit a individuální přístup. Naopak si myslí, že zařízení není vhodné pro rodiče, kteří hledají pro své dítě klasickou školku s běžným konceptem nebo pro rodiče, kteří jsou toho názoru, že takovýto individuální přístup v předškolním věku dítěti později bude zátěží v životě.

Petr

Pro Petrovy rodiče je velmi důležitá kvalitní strava a zodpovědný přístup k životnímu prostředí. Zařízení Denní péče zvolili pro syna z důvodu odlišného přístupu ke stravování. Cení si zejména toho, že se jejich syn spolupodílí na přípravě jídla a také toho, že jídlo pochází z místních zdrojů a z nedaleké biofarmy. Rodiče jsou přesvědčeni, že si tak jejich syn vstřípí v již útlém věku zvyky spojené se zdravým stravováním a bude se zajímat i o přírodu a produkci potravin. Rodiče také oceňují individuální rodinný koncept zařízení, kde je hodnota dítěte a jeho potřeby na prvním místě. Jsou rádi, že syn má možnost pravidelného pohybu venku a „není celý den

zavřený jako v kleci v jedné místnosti“ a také je těší, že se může společně s ostatními dětmi starat o zvířátka v zařízení. Rovněž je těší, že se syn může věnovat nejrůznějším aktivitám, které mu pomáhají utvářet si pozitivní vztah k přírodě, jako na příklad pěstování plodin a květin na zahradě zařízení či chování zvířátek. Rodiče také velmi oceňují, že děti si mohou jídlo nejen zvolit a podílet se na jeho přípravě, nýbrž i pomáhají s celkovým úklidem nádobí či hraček a také aktivně samy, případně za asistence pedagoga, třídí odpad. Děti navíc využívají nejrůznější přírodniny během hraní či během různých tvořivých aktivit, což jejich syna velmi baví. Rodiče jsou velmi rádi, že syn má také možnost trávit mnoho času v lese, Petr zde pak ze všeho nejraději staví hrady a bunkry a také moc rád sbírá borůvky, ze kterých s ostatními dětmi pekl koláč či vyráběl marmeládu. Petrovi rodiče se domnívají, že tyto aktivity dají jejich synovi do života mnohem více než hry s klasickými hračkami v mateřské škole. Rovněž jsou přesvědčeni, že je pro jejich dítě lepší mít pouze jednu blízkou osobu (pedagoga), než aby se jich více střídalo na směny, jak je to běžné v mateřských školkách.

Rodiče jsou přesvědčeni o tom, že Denní péče je kvalitnějším předškolním zařízením než mateřská škola, neboť pedagog, který v takovém zařízení pracuje, má za děti mnohem větší zodpovědnost a také jsou na něj kladeny mnohem větší nároky a to se podle nich odráží v celkovém vzdělávacím konceptu a jeho celkovém nasazení a přístupu k dětem. Také oceňují výbornou spolupráci s rodinou a pořádání různých rodinných aktivit, které se konají obvykle o víkendu či jindy mimo obvyklou provozní dobu a mohou se zde setkat celé rodiny včetně sourozenců dětí navštěvujících zařízení. To podle Petrových rodičů ještě více podtrhuje rodinný charakter zařízení. Jejich syn je zde velmi spokojený, má velmi pozitivní vztah k pedagogovi a k ostatním dětem, s kterými si rád hraje i mimo dobu strávenou v zařízení. Zařízení již rodiče doporučili svým známým a neváhali by ho doporučit všem rodičům, kteří si přejí zdravou a vyváženou výchovu respektující životní prostředí a jedinečnost jejich dítěte.

Karin

Karininy rodiče se rozhodli dceru přihlásit do Denní péče na základě doporučení od jejich přátel. Před přihlášením sice navštívili i jednu mateřskou školku, která se jim vcelku líbila, přesto je ale Denní péče oslovila více, a to především protože se domnívali, že se zde jejich dceři dostane více péče a bude mít lepší podmínky pro

vzdělávání. I koncept Denní péče je oslovil více než koncept v mateřské škole. Líbí se jim zejména, že děti se zde naučí větší zodpovědnosti než v mateřské škole a také si utvoří zcela jiný vztah k samotnému zařízení.

Rodiče jsou přesvědčeni, že v této malé skupině si jejich dcera vytvořila mnohem pevnější vztah k ostatním dětem a pedagogovi, než by mohla v mateřské škole. Také se jim líbí, že dcera má možnost rozhodovat o aktivitách, kterým se bude věnovat, o jídle, které bude jíst a navíc si ho sama s ostatními i připraví, může se starat o zvířátka v zařízení a také se zde věnuje různým velmi kreativním činnostem. Karin na příklad nejraději vyrábí látkové postavičky a zvířátka a pak s nimi hraje ostatním dětem divadlo. Ráda také vyrábí dekorační předměty z přírodnin, které hledá s ostatními dětmi v lese. Před několika dny na příklad vyrobila funkční květináč ze zdrátkovaných dřevěných klaciků, v létě s ostatními dětmi vyráběla venkovní domeček pro králíčka. Karin si také vyrobila dětský polštářek, který její rodiče považují za rafinovaný, neboť je tvořen z několika různých druhů látek a různých materiálů.⁴¹

Rodiče uvedli, že takovýchto různých podobně rafinovaných výrobků již Karin vyrobila mnoho a jsou přesvědčeni, že se to možná někomu může zdát jako maličkost, ale právě tyto maličkosti jsou pro ně a pro jejich dceru důležité – to, že má dcera prostor a podmínky k tomu, aby se mohla takovýmto aktivitám věnovat a to, že ji v tom někdo podporuje. Dle rodičů do zařízení Karin chodí moc ráda a rodiče zde neshledávají žádné nedostatky a již ho také doporučili svým známým, kteří mají děti v předškolním věku.

Adriana (PDP1)

Adriana provozuje zařízení Denní péče již 10 let. Před tím byla zaměstnána v mateřské škole. Tato práce ji však nenaplňovala z několika důvodů. Jednak se cítila být omezena konceptem a podmínkami zařízení, ale také jí nevyhovoval počet dětí, neboť se jim nemohla věnovat tak intenzivně a individuálně, jak by si přála. Také se ve školce setkala s rodiči, kteří se s ní nebo jejími kolegy z různých důvodů nepohodli nebo na ně byli dokonce nepřijemní. Problémem ve školce je dle ní i to, že se zde setkávají různí rodiče s různými očekáváními a všem jednoduše vyhovět nelze. Navíc se

⁴¹ Základní modrobarevná látka je na povrchu celého obalu polštáře a na ní je našitý pejsek z na dotyk huňaté hnědé látky, jeho oči vyráběla Karin z FIMA, na polštářku je i sluníčko z na dotyk jemné žluté látky, povlak lze svléknout, neboť na něj Karin všila i zapínání a uvnitř polštáře je jednoduchý bílý povlak, který Karin vyplnila sušenou levandulí, takže krásně voní.

školky snaží přijímat maximum dětí z finančních důvodů. Naopak Denní péče znamená podle Adriany něco zcela odlišného. Do svého zařízení není povinna přijmout žádné dítě, o kterém se domnívá, že by spolupráce s ním nebo s jeho rodinou nebyla přínosem. Má tedy svobodu rozhodování a svobodu tvorby vzdělávacího obsahu.

Adriana uvedla, že určitý obsah vzdělávání (jakýsi hrubý rámec) si vytvoří sama a ten nabídne rodičům, kteří mají zájem své dítě v zařízení umístit. Pokud s ním z principu nesouhlasí, což se také už stalo, tak jim navrhnou, zda by nebylo pro ně a jejich dítě lepší pokračovat v hledání. S rodiči, které koncept zaujme, pak společně vytvoří smlouvu o vzdělávání jejich dítěte, jejichž součástí je detailní obsah vzdělávání pro jejich konkrétní dítě. Pořádá také pravidelné rodičovské schůze takovým způsobem, aby mohla přání i požadavky jednotlivých rodičů skloubit a zároveň to odpovídalo potřebám a přáním dětí. Princip Denní péče jí velmi vyhovuje, neboť se zde rodiče mezi sebou velmi dobře znají, tykají si a obvykle se stanou přáteli mezi sebou i pedagogem a vychází si vstříc. Atmosféra je v tomto směru s mateřskou školou dle jejího názoru neporovnatelná. Adriana přirovnává Denní péči k malé vesničce, kde si lidé pomáhají, dodržují tradice, je pro ně důležitá příroda a kvalitní zdravá strava, zatímco mateřskou školu přirovnává k modernímu městu, kde lidé hlavně pospíchají, příliš se neznají ani se svými sousedy, zajímají se zejména o technické novinky a módní trendy. Zároveň dodává, že tento rozdíl není špatný, je to podle ní jen jiný svět, jiný styl předškolní výchovy.

Adriana si přeje vytvářet neobvyklý vzdělávací koncept a maximálně se věnovat jednotlivým dětem. Dle ní je však zaměstnání v Denní péči v některých ohledech náročnější než v mateřské škole. Jednak si dle svého názoru nemůže dovolit být často nemocná, a to ne kvůli sobě, ale kvůli svěřeným dětem, které pak buď musí zůstat doma, nebo docházet do jiného zařízení, ale také i kvůli její pracovní době, která je celkově mnohem delší než v mateřské škole, neboť se pravidelně stává, že děti, jejichž rodiče pracují na odpolední či večerní směny jsou v zařízení delší dobu, zatímco ona je zde již od brzkého rána pro děti, jejichž rodiče mají pracovní dobu již např. od sedmi hodin ráno. Dalším důvodem, proč se domnívá, že zaměstnání v Denní péči není pro každého, je jednoduše fakt, že je zde pedagog na vše sám, nemá nikoho během dne, kdo by ho zastoupil nebo mu pomohl, jako je to v MŠ, když např. potřebuje něco

neodkladně vyřídit nebo by se rád poradil s kolegou ohledně určitého problému některého z dětí. Dle ní je tato práce vhodná pouze pro nanejvýš samostatné a odpovědné jedince, kteří si uvědomují její důležitost a vliv na děti. Adriana zároveň dodává, že tato práce je pro ni i určitý životní styl, neboť si práci „vlastně bere domů“ a mnoho jejích soukromých aktivit jako např. koníčky nebo návštěva lékaře je podřízeno řádu Denní péče.

Tato práce je dle ní sice náročnější, ale také je lépe finančně ohodnocena než zaměstnání v MŠ. Toto lepší finanční ohodnocení je však spojeno i s jistými riziky. Zatímco v MŠ má učitelka vždy jistotu určitého měsíčního výdělku, a to ať je ve třídě jakýkoliv počet dětí, v Denní péči je její plat závislý na počtu dětí. Pokud tedy někdo nemá v zařízení málo nebo žádné děti např. z důvodu pro rodiče nezajímavého konceptu, octne se rázem s velmi nízkými příjmy. Adriana s nadsázkou dodává, že provozní osoba zařízení je vlastně několik zaměstnanců v jednom. Na prvním místě je to pedagog a dále ředitel (plánování a skloubení všeho), podnikatel (správa a investice do zařízení), kuchař (stravování) a uklízečka. Dle ní je ale toto výrazné nasazení vidět právě na přístupu k dětem a konceptu zařízení. V MŠ se na příklad setkala s učitelkou, která vlastně o svoji profesi neměla výrazný zájem, příliš ji nebavila, znamenala pro ni spíše povinnost. Adriana se domnívá, že něco takového se v Denní péči nestává, protože každý, kdo toto zaměstnání dělá, ví, jak moc je náročné, takže ho dělá opravdu jen ten, kdo o to má hluboký zájem. Rizikem je dle ní spíše to, že třeba někdo nezvládne dělat vše v takové kvalitě, jak by bylo třeba, např. je skvělý pedagog, ale už ne tak dobrý ředitel, aby si zorganizoval čas na jiné pracovní povinnosti nebo skloubil časově náročnou práci s vlastním soukromým životem.

Adrianu tato práce nesmírně naplňuje a je přesvědčena, že ji dělá, jak nejlépe umí. S provozními i prostorovými podmínkami je spokojena, pouze si přála do budoucna zvětšit a lépe vybavit prostory dílny. Vzhledem k tomu, že to je finančně i časově náročné, má v plánu rozšíření uskutečnit až příští rok. Za celou dobu své praxe se jí také nikdy nestalo, že by se nějakým způsobem nepohodla s rodiči, jako tomu bylo v mateřské škole. Práci si přeje vykonávat i do budoucna a ráda by se do budoucna také profesně zdokonalovala a nadále vylepšovala zařízení.

Bea (PDP2)

Bea pracuje v zařízení osm let. V mateřské škole pracovala na částečný úvazek několik let po dobu svého studia. Po jeho ukončení nenašla zaměstnání na plný úvazek v žádné z mateřských škol v jejím okolí, neboť všechna zařízení byla plně personálně obsazena. Rozhodla se tedy, že si otevře vlastní zařízení Denní péče. Zároveň dodává, že pokud by tehdy práci našla, zařízení by si neotevřela tak najednou, ale domnívá se, že by k tomuto rozhodnutí stejně časem dospěla. Dodává, že jí zaměstnání v Denní péči naplňuje mnohem více než v mateřské škole. Líbí se jí, že zdejší atmosféra je mnohem klidnější a otevřenější, navíc se může jednotlivým dětem intenzivněji věnovat. I spolupráce s rodinou je zcela odlišná. Zatímco v mateřské škole spolupráce s rodiči byla značně omezená, v Denní péči je spolupráce s rodiči jedním z nejdůležitějších úkolů.

Bea si také myslí, že rodiče, která přihlašují děti do Denní péče, často mají mnohem větší zájem o obsah vzdělávání jejich dítěte a častěji vyjadřují své názory a přání. Je to dáno i tím, že k tomu mají i dostatek individuálního prostoru, který ve školce příliš neměli, a pokud ano, tak zejména při kolektivních rodičovských schůzkách, zatímco princip Denní péče je postaven na individuálním přístupu k celé rodině a rodiče tak mají mnoho prostoru spolupracovat se zařízením a podílet se tak na vzdělávacím obsahu. Bea si také všimla, že ve školce bylo poměrně hodně rodičů, kteří tam své dítě nechávali na maximální možnou dobu, vyzvedávali ho pravidelně třeba jednu minutu před zavírací dobou a ani se pedagoga nezeptali, jak se dítěti dařilo. To se jí v Denní péči za celých osm let její praxe nestalo. Samozřejmě, že se stalo, že rodiče museli zůstat déle v práci nebo jim byla narychlo změněna směna nebo se stala jiná neočekávaná situace, ale rodiče se s ní vždy na všem domluvili a vždy se o dítě velmi zajímali. Bea se dokonce domnívá, že rodiče, kteří vyhledávají pro své dítě alternativní vzdělávací zařízení, mají mnohem větší zájem o kvalitu vzdělávání svého dítěte. Takoví rodiče dle jejího názoru vynaloží značné úsilí, aby našli zařízení, kde se jejich dítěti pedagog bude opravdu hodně věnovat a kde se jejich dítě bude cítit dobře. Bea je také přesvědčena, že zařízení s menším počtem dětí vytváří dětem lepší podmínky ke vzdělávání. A to dává smysl její práci. To, že se každému dítěti může intenzivně věnovat a to, že spolu mají všechny děti a jednotlivé rodiny velmi dobré vztahy, tykají si a stýkají se i mimo zařízení. Bea se dokonce domnívá, že některým dětem, jako např. Alexovi, nemusí mateřská škola vůbec prospívat, přestože většina dětí si dle jejího

názoru časem na školku zvykne. Rovněž se domnívá, že pokud je pedagog v Denní péči ve své práci poctivý a je dostatečně kompetentní, mohou děti vykazovat lepší výsledky než v mateřské škole. Bea si také myslí, že práce v Denní péči je v jistých ohledech náročnější než v mateřské škole, neboť jí nemá kdo zastoupit, když je to potřeba. Naopak dodává, že je pro ni ale mnohem jednodušší, že má jen pět dětí ve skupině. Bea se domnívá, že pokud je ve skupině moc dětí, není pak dostatek prostoru pro vzdělávací aktivity, ale je třeba hlavně dávat pozor, aby se žádné dítě nezranilo, protože čím více dětí je, tím menší přehled pak o nich má. Bea také těší, že každé dítě v jejím zařízení má individuální vzdělávací plán, který je sestaven na základě jeho individuálních potřeb a to za spolupráce rodičů, neboť ve školce by dle jejího názoru možnosti jeho tvorby pro každé dítě neměla a rozhodně ne za asistence rodičů.

Bea také oceňuje volnost, kterou jí a dětem Denní péče přináší. To, že nikdo není závislý na nějakém provozním plánu zařízení a přestože den v Denní péči má svůj řád, rozhodně není rozvržen jako v mateřské škole, kde se o jednu budovu a jednu zahradu musí dělit několik různých tříd s mnoha různě starými dětmi a to tak, aby se jim vzájemně nenarušoval jejich denní plán. Z tohoto důvodu tak mohou děti s Beou podnikat mnohem častěji různé výlety než v případě mateřské školy. Bea např. s dětmi pravidelně chodí do lesa, jezdí na dětské exkurze, biofarmu a na plavecké či sportovní aktivity a také si vzpomíná, že v mateřské školce se takové exkurze na jednu skupinu pořádaly jen asi dvakrát nebo třikrát do roka a to je podle ní škoda, i když samozřejmě chápe, že ve školce to není organizačně úplně jednoduché, že např. pro jakýkoliv výlet je třeba zorganizovat autobus s řidičem a v úvahu přichází i finanční náklady, zatímco ona má k větší osobní auto a může se tedy sama s dětmi spontánně někam rozjet a žádné velké výdaje kromě benzínu se vynakládat nemusí.

Bea je se svou prací velmi spokojena a rozhodně ji do budoucna nehodlá měnit, naopak dodává, že od doby, kdy zařízení otevřela, ušla velký kus cesty a je přesvědčena, že jí poskytovaná péče je každým rokem kvalitnější díky zkušenostem, které neustále získává. Dodává, že o co méně zkušeností na začátku měla, o to více si vše promýšlela a plánovala. A nyní se naopak snaží rozvíjet samotné zařízení a obohacovat vzdělávací program. Bea v této souvislosti plánuje v létě zařídit dětem týdenní pobyt u moře a také naplánovala výměnu nábytku v hlavní místnosti zařízení,

neboť ho před osmi lety z finančních důvodů koupila již použitý a nyní je dle jejího názoru vysloužilý. Výměnu nábytku se chystá provést na jaře. Stěhovacích prací se ujmou rodiče dětí během velikonočních prázdnin a zařízení samotného interiéru pak převezme ona sama s dětmi. A to je právě dle ní princip Denní péče – účastní se jí aktivně celá rodina a to je také to, co jí tolik na této práci baví.

4.7 Hodnocení zařízení rodiči

Z Tabulky 2 a následného rozhovoru s rodiči vyplývá, že celkově spokojenější jsou s předškolním zařízením svého dítěte rodiče dětí vzdělávajících se v zařízení Denní péče, neboť všichni tito rodiče ohodnotili zařízení ve všech kritériích nejlepší známkou. Rodiče Lilly a Alexe uvedli, že jsou s tímto zařízením naprosto spokojeni, neboť z důvodu nespokojenosti z předchozím zařízením přestoupilo jejich dítě sem. Naproti tomu u rodičů dětí z MŠ se výsledky různí. Pouze rodiče Franze ohodnotili MŠ nejlepší známkou ve všech kritériích a uvedli, že zařízení považují za velmi kvalitní a jsou spokojeni zejména s prací a přístupem pedagogů a také s velkou nabídkou kroužků. Rodiče Mii, Josefa, Elisabethy, Paula a Stefana, dali MŠ sníženou známku v souvislosti s individuálním přístupem k dítěti a otevírací dobou zařízení. Tito rodiče se domnívají, že by MŠ měla poskytovat jejich dětem více individuální péče případně by měla mít delší otevírací dobu, rodiče Thomase, Theresy a Elisabethy se pak domnívají, že by se pedagogové při práci s dětmi měli více angažovat. Thomasovi rodiče se zároveň domnívají, že jejich synovi není poskytována žádná individuální péče, jsou nespokojeni se spoluprací MŠ a jejich rodinou a považují pedagogy za méně kvalifikované, neboť nedokáží situaci syna smysluplně vyřešit, dále jsou přesvědčeni, že jinak velmi kvalitní vzdělávací obsah a kroužky nemohou být synovi z důvodu nedostatečného individuálního přístupu poskytovány v plné kvalitě, Thomasovi rodiče by také uvítali delší otevírací dobu. Rodiče Theresy jsou také přesvědčeni, že jejich dceři není věnována dostatečná individuální péče a ocenili by občas lepší spolupráci s rodinou. Se vzdělávacím obsahem zařízení a rozmanitostí kroužků jsou však velmi spokojeni.

Rodiče hodnotili jednotlivá kritéria zařízení pomocí známkování jako ve škole tedy dle stupnice 1(nejlepší) až 5 (nejhorší).

Tabulka 2: Hodnocení zařízení rodiči

Rodiče dítěte	Individuální přístup k dítěti	Spolupráce s rodinou	Kvalifikace zaměstnanců	Angažovanost pracovníků při práci s dětmi a kontaktu s rodinou	Kvalita vzdělávacího obsahu	Kvalita doplňkových aktivit a kroužků	Rozmanitost nabídky doplňkových aktivit (výlety apod.)	Rozmanitost nabídky kroužků	Prostředí a vybavení zařízení	Provozní podmínky a otevírací doba zařízení
Franz	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Mia	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Josef	3	1	1	1	1	1	1	1	1	3
Thomas	5	5	3	5	2	2	1	1	1	3
Elisabeth	3	1	1	2	1	1	1	1	1	1
Paul	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Stefan	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Theresa	4	2	1	2	1	1	1	1	1	1
Leo	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hans	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Jenny	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Anna	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Lilly	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Karin	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Petr	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Alex	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Zdroj: Autorka práce

4.8 Diskuze

Výsledky hodnocení dětí v oblasti jejich integrace do dění v předškolním zařízení i v oblasti sociálního začlenění do třídy dopadly jednoznačně lépe u dětí vzdělávajících se v Denní péči. Hodnocení dětí provedené autorkou i jejich pedagogy se shodovala, zatímco hodnocení některých rodičů se od nich mírně odlišovala. Z hodnocení vyplývá také fakt, že výsledky hodnocení u dětí z Denní péče jsou obdobné (všechny děti byly hodnoceny známkou 1), zatímco u dětí z mateřské školy se vyskytují výrazné rozdíly (některé děti dopadly v hodnocení velmi dobře, tedy obdržely známku 1-2 a některé naopak hůře, tedy obdržely známku 3-5). Rodiče, jejichž dítě v hodnocení obdrželo známku 4 nebo 5 jsou přesvědčeni, že na vině je samotné vzdělávací zařízení, neboť mu není schopno zajistit takové individuální podmínky, aby se jeho problém mohl vyřešit. Vzhledem k malému vzorku však nelze tyto výsledky zobecňovat. Pro zjištění, ve kterém typu z těchto dvou předškolních zařízení obecně děti dosahují lepších výsledků ve výše zkoumaných oblastech, by bylo třeba provést kvantitativní šetření. Rovněž by bylo možné zkoumat, jakých výsledků děti z těchto dvou typů zařízení dosahují i v jiných oblastech (např. v jednotlivých klíčových kompetencích). Také by bylo možné zkoumat, z jakých důvodů děti v mateřské škole dosahují v hodnocení výrazných rozdílů a zda se jedná o případ této jedné mateřské školy či se tento jev vyskytuje v mateřských školách obecně a naopak z jakých důvodů dosahují děti z obou zařízení Denní péče obdobných výsledků a zda se s tímto jevem setkáváme v zařízeních Denní péče obecně či jen v těchto dvou případech.

Z rozhovorů s rodiči v Denní péči vyplynulo, že všichni z nich jsou přesvědčeni o důležitosti předškolního vzdělávání a také to, že polovina z nich přihlásila dítě do Denní péče, aniž by uvažovala o mateřské škole, neboť Denní péči z principu upřednostňují nebo jim byla doporučena. Dvě děti pak do Denní péče byly rodiči přihlášeny po zvážení výhod a nevýhod pro jejich dítě v porovnání s mateřskou školou. Dvě děti se původně vzdělávaly v mateřské škole, ale z důvodu nespokojenosti či problémů přešly do Denní péče. Rodiče dětí např. uváděli, že si na Denní péči cení individuálního přístupu k jejich dítěti a nízkého počtu dětí, dále je pro ně důležitý rodinný charakter zařízení a jeho odlišný vzdělávací obsah, jehož součástí je i účast dětí na provozních aktivitách jako je např. příprava stravy či úklid a také častý pobyt

v přírodě, provozování kreativních činností či přítomnost malých zvířat v zařízení, o které se děti samy starají. Všichni rodiče zároveň uvedli, že jsou se zařízením spokojeni a nemají v úmyslu jejich dítě přehlásit jinam. Negativa Denní péče vnímají rodiče zejména v případě absence pedagoga, což pro jejich dítě znamená dočasnou změnu zařízení či delší pobyt doma a také v riziku nedostatečné kompetence jen jedné osoby - pedagoga, na němž je závislý chod celého zařízení a kvalita vzdělávání dětí. Dále by v této souvislosti bylo možné zkoumat, jaký druh rodičů (samoživitelé x úplná rodina, nejvyšší dokončené vzdělání, styl výchovy jejich dítěte apod.) přihlašuje své děti do Denní péče a zda se výsledky budou lišit v porovnání s rodiči přihlašující jejich dítě do mateřské školy. Takovýto výzkum by však vyžadoval rozsáhlé šetření, jehož obsah nelze zpracovat v této bakalářské práci.

Oba pedagogové jsou přesvědčeni, že zaměstnání v Denní péči je v určitých ohledech obtížnější než v mateřské škole, i přesto se domnívají, že tato práce je pro ně lepší, než kdyby byli zaměstnání v mateřské škole, a toto zaměstnání si přejí provozovat i do budoucna. Nejvíce je na konceptu Denní péče oslovuje jeho rodinný princip a svoboda, kterou jim a dětem tento koncept dává, tedy to, že nejsou závislí např. při plánování aktivit dětí či při tvorbě vzdělávacího obsahu. Také je těší, že se mohou dětem věnovat individuálně dle jejich potřeb a to, že děti není ve skupině tolik jako v mateřské škole. Negativa Denní péče vnímají pedagogové obdobně jako rodiče dětí – tedy za slabá místa považují případy absence pedagoga nebo rizika spojená s jeho nedostatečnou kvalifikací či osobními kvalitami. V této souvislosti by v rámci rozsáhlejšího kvantitativního šetření bylo například možné zkoumat kvalitu vzdělávacích obsahů v zařízeních Denní péče či kvalifikaci provozních osob zařízení Denní péče nebo důvody, které je vedly k tomuto zaměstnání, popř. jejich spokojenost v zaměstnání.

Hodnocení zařízení rodiči bylo zpravidla přímo úměrné hodnocení dětí. Tedy rodiče, jejichž dítě bylo hodnoceno nejlepší známkou, ohodnotili zařízení lépe než rodiče, jejichž dítě bylo ohodnoceno známkou horší⁴². Zároveň se ukázalo, že většina rodičů, jejichž dítě se vzdělává v mateřské škole, hodnotila sníženou známkou

⁴² Výsledky hodnocení dětí obdrželi rodiče až poté, co ohodnotili zařízení, ve kterém se jejich dítě vzdělává a to z důvodu větší objektivity hodnocení.

individuální přístup k jejich dítěti a také provozní podmínky a otevírací dobu zařízení. Rovněž byly patrné velké rozdíly mezi jednotlivými rodiči. Pouze rodiče jednoho dítěte vzdělávajícího se v mateřské škole ohodnotili zařízení nejlepší známkou ve všech kritériích, zatímco všichni rodiče, jejichž děti se vzdělávají v Denní péči, ohodnotili zařízení nejlepší známkou ve všech kritériích. V této souvislosti by bylo možné na základě rozsáhlého kvantitativního šetření zkoumat obecnou spokojenost rodičů s těmito dvěma typy předškolních zařízení a zjistit tak, se kterým jsou rodiče obecně spokojenější.

ZÁVĚR

Tato práce se zabývala alternativním způsobem předškolního vzdělávání v Německu – Denní péčí. Práce byla rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole byl vysvětlen obsah předškolního vzdělávání v SRN ve všech vzdělávacích oblastech, které uvádí vzdělávací projekt KOMPIK.

Druhá kapitola se zabývala podmínkami a legislativou předškolního vzdělávání v SRN. Byly zde uvedeny popř. vysvětleny projekty, zákonné normy, platná nařízení a doporučení související s předškolním vzděláváním ve spolkové zemi Sasko.

Třetí kapitola obsahovala informace o podmínkách vzdělávání v mateřských školách a v zařízeních Denní péče. Zmíněny zde byly počty dětí a jejich složení, personální, kvalifikační, provozní a prostorové podmínky a koncepce jednotlivých zařízení. Oba dva typy těchto předškolních zde pak byly porovnány jako celek a to s jejich pozitivy i negativy.

Obsahem čtvrté kapitoly byla výzkumná sonda, jejíž cílem bylo zjistit přínosy a nedostatky v průběhu vzdělávání v Denní péči z pohledu rodičů a pedagogů a dále bylo jejím cílem zjistit, jak se děti v tomto zařízení sociálně začleňují do kolektivu a toto porovnat s dětmi vzdělávajícími se v mateřské škole.

Na základě kvalitativně zpracovaných informací získaných za pomoci rozhovorů a pozorování se ukázalo, že děti, které navštěvují Denní péči, byly v měřených oblastech celkově lépe hodnoceny rodiči, pedagogy i autorkou této práce a rovněž i jejich rodiče hodnotili lépe zařízení Denní péče, než tomu bylo u rodičů hodnotící mateřskou školu. Negativa Denní péče spatřují rodiče zejména v případech absence pedagoga či v riziku spojeném s nedostatečnou kvalifikací pedagoga. Za pozitivita tito rodiče pak považují především nízký počet dětí ve skupině, individuální přístup ke každému dítěti, jedinečný vzdělávací obsah a rodinný charakter zařízení. Rovněž i oba pedagogové vidí přínos Denní péče v jejím konceptu - tedy v možnosti originální tvorby vzdělávacího obsahu a nezávislosti při plánování aktivit pro děti. Negativa Denní péče pak spatřují stejně jako rodiče v případech absence pedagoga a v jeho případných nedostacích v oblasti kvalifikace či osobních kvalit. Pedagogové se zároveň domnívají,

že zaměstnání v Denní péči je v určitých aspektech obtížnější než zaměstnání v mateřské škole. I přes tyto skutečnosti považují tuto práci za pro velmi naplňující. Osobně se domnívám, že tato a všechna výše uvedená zjištění by bylo třeba ověřit rozsáhlejším kvantitativním šetřením, neboť výsledky vzhledem k velikosti výzkumného vzorku nelze zobecňovat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých zdrojů

AHNERT, L. *Entwicklungspsychologische Aspekte der Erziehung, Bildung und Betreuung von Kleinkindern*. Düsseldorf: Landtag NRW, 2007.

BAYERISCHES STAATSMINISTERIUM FÜR ARBEIT UND SOZIALORDNUNG, FAMILIE UND FRAUEN, STAATSIINSTITUT FÜR FRÜHPÄDAGOGIK. *Der Bayerische Bildungs- und Erziehungsplan*. Weinheim: Beltz, 2006. s. 372-374. ISBN 3-407-56264-0.

BRANDSTÄTTER, V. a H. JÜRGEN. *Handbuch der Allgemeinen Psychologie – Motivation und Emotion*. Goettingen: Hogrefe, 2009. s. 277-282. ISBN 978-3-8409-1845-2.

DUNCKER, L. a G. LIEBER, N. NEUSS, B. UHLIG. *Bildung in der Kindheit. Das Handbuch zum Lernen in Kindergarten und Grundschule*. Seelze: Kallmeyer-Klett, 2009. s.174. ISBN 978-3-7800-1048-3.

FUCHS, R. a C. SIEBERS. *Sprachförderung von Anfang an*. Köln: Sozialpädagogisches Institut NRW, 2002. s. 27-48. ISBN 3-926828-81-1.

HEINZE, A. a M. GRÜSSING, M. *Mathematiklernen vom Kindergarten bis zum Studium*. Münster: Waxmann, 2009. s. 26-29. ISBN 978-3-8309-2188-2.

MINISTERIUM FÜR KULTUS, JUGEND UND SPORT. *Orientierungsplan für Bildung und Erziehung für die baden-württembergischen Kindergärten. Pilotphase*. Weinheim: Beltz, 2006. s. 84. ISBN 978-3-407-56338-5.

NENTWIG, P. a S. SCHANZE. *Es ist nie zu frueh*. Münster: Waxmann, 2006. s. 11. ISBN 978-3-8309-1750-2.

PETERMANN, F. a S. WIEDEBUSCH. *Emotionale Kompetenz bei Kindern*. Göttingen: Hogrefe, 2003. s. 11. ISBN 978-3-8017-2200-5.

ZIMMER, R. *Bewegung als Motor des Lernens*. Osnabrück: Nifbe, 2012. ISBN 978-3-943677-01-0.

Seznam použitých internetových zdrojů

BERTELSMANN STIFTUNG. *Bilderisches Gestalten*. [online]. [cit. 2013-02-05].
Dostupné z: <http://www.keck-atlas.de/kompik/entwicklungsbereiche/bildnerisches-gestalten/ueberblick.html>

BERTELSMANN STIFTUNG. *Emotionale Kompetenz*. [online]. [cit. 2013-02-05].
Dostupné z: <http://www.keck-atlas.de/kompik/entwicklungsbereiche/emotionale-kompetenzen/ueberblick.html>

BERTELSMANN STIFTUNG. *Kompik*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z:
<http://www.keck-atlas.de/kompik>

BERTELSMANN STIFTUNG. *Mathematik*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z:
<http://www.keck-atlas.de/kompik/entwicklungsbereiche/mathematik/ueberblick.html>

BERTELSMANN STIFTUNG. *Motivation*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z:
<http://www.keck-atlas.de/kompik/entwicklungsbereiche/motivation/ueberblick.html>

BERTELSMANN STIFTUNG. *Motorik*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z:
<http://www.keck-atlas.de/kompik/entwicklungsbereiche/motorik/ueberblick.html>

BERTELSMANN STIFTUNG. *Musik*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z:
<http://www.keck-atlas.de/kompik/entwicklungsbereiche/musik/ueberblick.html>

BERTELSMANN STIFTUNG. *Soziale Kompetenz*. [online]. [cit. 2013-02-05].
Dostupné z: <http://www.keck-atlas.de/kompik/entwicklungsbereiche/soziale-kompetenzen/ueberblick.html>

BERTELSMANN STIFTUNG. *Sprache und frühe Literacy*. [online]. [cit. 2013-02-05].
Dostupné z: <http://www.keck-atlas.de/kompik/entwicklungsbereiche/sprache-und-fruehe-literacy/ueberblick.html>

BUNDESMINISTERIUM DER JUSTIZ. *Sozialgesetzbuch - Achtes Buch - Kinder- und Jugendhilfe*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: http://www.gesetze-im-internet.de/sgeb_8/

IFP BAYERN. *Steuerung von Trägerqualität durch Evaluation*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.ifp.bayern.de/projekte/laufende/informationentq.html>

KULTUSMINISTERKONFERENZ. *Zusammenfassende Darstellung der laufenden und geplanten Maßnahmen in den Ländern*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.kmk.org/fileadmin/pdf/PresseUndAktuelles/2002/massnahmen.pdf>

NUBBEK. *Nationale Untersuchung zur Bildung, Betreuung und Erziehung in der frühen Kindheit*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.nubbek.de>

SÄCHSISCHE KITA-BILDUNGSSERVER. *Empfehlung zu den räumlichen Anforderungen an Kindertageseinrichtungen*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.kita-bildungsserver.de/downloads/download-starten/?did=871>

SÄCHSISCHE STAATSKANZLEI. *Sächsisches Gesetz zur Förderung von Kindern in Tageseinrichtungen*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.revosax.sachsen.de/Details.do?sid=4311015048195>

SÄCHSISCHE STAATSKANZLEI. *Verordnung des Sächsischen Staatsministeriums für Kultus und Sport über die Anforderungen an die Qualifikation und Fortbildung der pädagogischen Fachkräfte in Kindertageseinrichtungen, der Kindertagespflegepersonen und der Fachberater*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.revosax.sachsen.de/Details.do?sid=6568114047816&jlink=a1>

SÄCHSISCHE STAATSKANZLEI. *Verordnung des Sächsischen Staatsministeriums für Kultus zur Integration von behinderten und von Behinderung bedrohten Kindern in Tageseinrichtungen*. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.revosax.sachsen.de/Details.do?sid=3888414056253>

SÄCHSISCHE STAATSKANZLEI. *Verordnung des Sächsischen Staatsministeriums für Kultus zur Finanzierung von Kindertageseinrichtungen und Kindertagespflege.*

[online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z:

<http://www.revosax.sachsen.de/Details.do?sid=3221015796455&jlink=a2>

SÄCHSISCHE STAATSKANZLEI. *Verordnung des Sächsischen Staatsministeriums für Kultus zur Förderung der sorbischen Sprache und Kultur in Kindertageseinrichtungen.*

[online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z:

<http://www.revosax.sachsen.de/Details.do?sid=4658315794510>

SÄCHSISCHES STAATSMINISTERIUM FÜR SOZIALES UND

VERBRAUCHERSCHUTZ LANDESJUGENDAMT. *Empfehlung des*

Landesjugendamtes Sachsen zu Leistungen der Jugendhilfe in Form von

Kindertagespflege - 2. Fortschreibung. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupné z:

http://www.kita.sachsen.de/download/download_smk/empfehlung_kindertagespflege_2009.pdf

SBÍRKA ZÁKONŮ. *Novela vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání.*

[online]. [cit. 2013-02-14]. Dostupné z: [http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-](http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/novela-vyhlasky-c-14-2005-sb-o-predskolnim-vzdelavani)

[vzdelavani/novela-vyhlasky-c-14-2005-sb-o-predskolnim-vzdelavani](http://www.msmt.cz/vzdelavani/novela-vyhlasky-c-14-2005-sb-o-predskolnim-vzdelavani)

SBÍRKA ZÁKONŮ. *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyš. odb. aj. vzdělávání.* [online]. [cit. 2013-02-14]. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/dokumenty/seznamy-platnych-predpisu>

TEXTOR, M. *Naturwissenschaftliche Bildung im Kindergarten.* [online]. [cit. 2013-02-

05]. Dostupné z: <http://www.kindergartenpaedagogik.de/1238.html>

SEZNAM PŘÍLOH

1. Ukázka rozhovoru s Adrianou

Ukázka rozhovoru s Adrianou

Autorka: „*Jak dlouho tu pracuješ?*“

Adriana: „*Zařízení jsem si otevřela před deseti lety, před tím jsem pracovala několik let v mateřské školce, ale to nebylo pro mě.*“

Autorka: „*Proč?*“

Adriana: „*To není tak úplně jednoduché. Není to tak, že by se mi to tam nelíbilo. Ale byly tam prostě různé věci, které mi vadily. Celkově to nebylo špatné, není to tak, že bych to chtěla všechno kritizovat, byly tam i dobré věci. Mně konkrétně vadilo, že jsme měli celkově hodně dětí a člověk se jim prostě nemohl adekvátně individuálně věnovat. Problém taky byl, že do školky své dítě přihlásí hodně rodičů a bohužel někteří si dělají ze školky odložiště a dítě moc neřeší a pak tam jsou zase takoví rodiče, co se dětem hodně věnují nebo další, co mají nějaké speciální požadavky a všem prostě člověk nevyhoví. Když si pak někdo stěžuje nebo dokonce někdo mně nebo kolegům nadával, tak člověk přemýšlí, jak to řešit, protože ve výsledku to stejně odnesou akorát děti. Takových rodičů – problémistů je sice minimum, ale stačí to. Také se mi úplně nelíbilo, že jsem se nemohla dostatečně věnovat konceptu, spoustu věcí bylo daných, školka už byla zajatá ve svých kolejích a pro mě nebylo úplně hodně prostoru pro kreativitu. To mi dost vadilo, vždycky jsem chtěla mít tvořivý koncept a věnovat se na maximum každému dítěti. Když pracuji ve svém zařízení, můžu si udělat koncept, jaký já chci a jaký si přejí rodiče a děti, vycházíme si vstříc. To je rozhodně lepší pro všechny. Mám prostě určité jádro programu, ve kterém je aktivní účast rodiny – organizujeme pravidelně setkání celých rodin a sourozenců na volnočasové aktivity, dále tam jsou například velmi kreativní činnosti, ohleduplnost k přírodě, zdravé stravování, používání přírodních hraček a minimum plastových nebo hodně času venku. To, jak ten čas strávíme nebo s jakými hračkami si budeme hrát, to už je právě ta dohoda s rodiči a dětmi, co by si každý přál. Když sem přijdou rodiče, pro které je můj program moc „retro“ nebo moc velká „alternativa“ a takoví rodiče už tu také byli, tak se s nimi jednoduše domluví, že tady u nás to asi nebude pro ně a pro jejich dítě to nejlepší. Třeba jiná zařízení mají zase odlišný program, takže svoje dítě určitě někam umístí. A když rodiče můj program zaujme, sepišu s nimi smlouvu, přesně si vyjasníme, jak by si představovali, co by pro jejich dítě bylo nejlepší. Já do zařízení přijmu pouze ty děti, o*

kterých si myslím, že spolupráce pro ně a jejich rodiče bude přínosem a vůbec mi nevádí, pokud nějaké dítě má třeba „problém“ nebo je nějak „náročnější“. Už jsem tu měla i postižené děti, teď třeba tady mám Hanse, kterému se musím úplně maximálně věnovat, protože je bez maminky a pochopitelně to dost špatně nese a jeho tatínek je hodně v práci, protože žije jen z jednoho platu, takže tu je Hans často i hodně dlouho a já vlastně pracuji od rána do večera. To je přesně dítě, které bych nepřijala, kdybych si chtěla usnadnit práci a přijala bych místo něj dítě rodičů, kteří si ho vyzvednou po obědě a hotovo. Ale o tom to není. Denní péče je jako malá vesnička, kde se lidé mají rádi, starají se o sebe, je jako velká rodina, dodržují se tu tradice, tykáme si a vidíme se pravidelně i ve volném čase s rodinami a sourozenci dětí. Školka je jako moderní krásné město, kde ale neznáš svého souseda, denně někam spěcháš, máš tam nejnovější techniku, ale duch a tradice jsou pryč. Ale ani to není špatně, je to jiný svět, jiný způsob výchovy. Obojí má něco do sebe. Mně ale vyhovuje Denní péče - je individuální a jde tu o každé konkrétní dítě. Třeba takový Hans by ve školce určitě trpěl, tím jsem si jistá. Nebo Lilly, ta přišla k nám ze školky, protože na ní tam neměli dost času, protože potřebuje zvláštní péči, trpěla tam... Ale pro jiné děti může být školka fajn. A všechno tu také není růžové. Práce v Denní péči je mnohem náročnější než ve školce. Je tu sice méně dětí, ale není tu nikdo, kdo by tě zastoupil, když potřebuješ, nemáš se s kým poradit, pokud si nejsi něčím jistá nebo máš problém. Navíc si v podstatě nemůžu dovolit být nemocná, ale ne kvůli sobě, kvůli dětem, protože ty pak musíš zůstat doma nebo musíš docházet jinam a to je pro ně stres. Pracovní doba je tu mnohem delší, ráno tu jsem pro děti třeba od šesti, sedmi od rána, když jejich rodiče musí být v sedm nebo osm v práci a pak tu jsem třeba až do večera někdy i pozdě do večera, pro ty děti, které mají rodiče na odpoledních nebo večerních směnách. Největší problém je právě u Hansova tatínka, ostatní rodiče se můžou aspoň prostrídat, on nemá nikoho. Někdy je to obtížné. Jako z legrace vždycky říkám, že tahle práce je jako pět v jednom. První práce pedagog, další podnikatel, abys propagovala a rozvíjela svoje zařízení, další ředitel, abys to mohla všechno naplánovat a zařídit, další kuchařka, aby se všichni najedli a další uklízečka, abys to pak mohla po těch předchozích čtyřech všechno uklidit. Samozřejmě to je jen legrace, já to nedělám sama, ale s dětmi a o tom to tady je, že děláme vše společně. Ale chci tím říct, že tahle práce není pro každého, je potřeba, aby to dělal někdo maximálně zodpovědný, všestranný a samostatný, kdo si to opravdu

uvědomuje, jaký vliv to má na děti. Protože někdo může být skvělý pedagog, ale špatný ředitel a třeba si nebude umět skloubit práci a svůj osobní život. U mě konkrétně se spoustu osobních věcí odvíjí od práce, kdy jdu k doktorovi nebo nakupovat často záleží na tom, kdy mají rodiče směnu v práci. Nebo další příklad. V Denní péči se dá vydělat i podstatně víc peněz než ve školce, ale pokud máš málo dětí, protože třeba tvůj koncept není zajímavý pro rodiče, tak jsi rázem na minimálním platu, zatímco ve školce máš jistotu, že ti každý měsíc přijdou ty samé peníze, nehledě na to kolik máš ve třídě dětí. Ale právě tady je vidět ten rozdíl mezi školkou a Denní péčí. Denní péče není pro každého, je to dost náročné, takže se tomu věnují opravdu jen lidi, kteří tomu hluboce věří a jsou pro to zapálení, ale ve školce jsem měla třeba jednu kolegyni, ta to brala tak nějak spíš jako povinnost, moc se nesnažila, nic zvláštního pro děti nevymýšlela, připadalo mi to, že jí ty děti vysloveně otravují. Samozřejmě to tak není u všech, ale myslím si, že u hodně učitelek v Denní péči je to osobní nasazení větší než u učitelek v některých školkách.“

Autorka: „A chtěla bys něco změnit?“

Adriana: „Práci tady mám moc ráda, myslím, že ji dělám dobře, snažím se neustále zdokonalovat a vzdělávat se ale jsou věci, co by stály za to změnit. Příští rok plánuju rozšířit dílnu, je to ale finančně a časově dost náročné, takže opravdu až příští rok. A až ji přistavíme, ráda bych vylepšila její vybavení a koupila hrnčířský kruh, který si děti přejí. Vyzkoušely si ho na trzích lidového řemesla, kam jsme jeli na výlet a moc by si ho přály mít. Rozhodně u té práce plánuju zůstat, měnit ji nechci, nikdy se mi tu nestalo, že by se tu rodiče mezi sebou nebo se mnou pohádali, nedošlo tu nikdy k žádným problémům, takže ji budu dělat tak dlouho a jak nejlíp budu umět, dokud slušní rodiče budou mít děti a budou mít zájem, aby chodily sem k nám.“

Autorka: „Tak ti přeji, aby se Ti to na co nejdelší dobu vyplnilo.“